

İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi
Journal of the Human and Social Science Researches
[2147-1185]

[itobiad], 2020, 9 (5): 3802/3834

**Görsel Sanatlar Eğitiminde Okul Dışı Öğrenme Ortamları:
Safranbolu Örneği**

Out-of-School Learning Environments in Visual Arts Education:
Example of Safranbolu

Evrım ÇAĞLAYAN

**Dr. Öğr. Üyesi, Karabük Üniversitesi, Fethi Toker Güzel Sanatlar ve
Tasarım Fakültesi**

Asst. Prof., Karabük University, Fethi Toker Faculty of Fine Arts and Design

ecaglayan@karabuk.edu.tr

Orcid ID: 0000-0001-7360-6984

Makale Bilgisi / Article Information

Makale Türü / Article Type : Araştırma Makalesi / Research Article
Geliş Tarihi / Received : 04.09.2020
Kabul Tarihi / Accepted : 07.12.2020
Yayın Tarihi / Published : 09.12.2020
Yayın Sezonu : Ekim-Kasım-Aralık
Pub Date Season : October-November- December

Atıf/Cite as: Çağlayan, E . (2020). Görsel Sanatlar Eğitiminde Okul Dışı Öğrenme Ortamları: Safranbolu Örneği . İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi , 9 (5) , 3802-3834 . Retrieved from <http://www.itobiad.com/tr/pub/issue/57287/790602>

İntihal /Plagiarism: Bu makale, en az iki hakem tarafından incelenmiş ve intihal içermediği teyit edilmiştir. / This article has been reviewed by at least two referees and confirmed to include no plagiarism. <http://www.itobiad.com/>

Copyright © Published by Mustafa YİĞİTOĞLU Since 2012 – Istanbul / Eyup, Turkey. All rights reserved.

Görsel Sanatlar Eğitiminde Okul Dışı Öğrenme Ortamları: Safranbolu Örneği

Öz

Günümüzde gözlemlenen bilimsel, teknolojik, sosyal ve ekonomik gelişmeler yaşamın çeşitli alanlarında değişikliklere sebep olmaktadır. Eğitim alanındaki değişikliklere bağlı olarak öğrenme ve öğrenme ortamları da tartışılır. Bilgi teknolojileri, internet ve sosyal ağların en önemli etkilerinden biri, öğrenme ortamlarının okul sınıflarından yaşamın tamamına yayılmasıdır. Öğrenme, deneyimin davranış üzerindeki etkisi olarak tanımlanmaktadır. Z kuşağının bilgi, teknik ve iletişim olanaklarına bakıldığında öğrenmeyi etkileyen bu temel faktörlerin çeşitlendiği söylenebilir. Okul dışı öğrenme ortamları son yıllarda pek çok araştırmanın konusunu oluşturmakla birlikte; ilgili literatürde, görsel sanatlar eğitiminde yararlanılan okul dışı öğrenme ortamlarına yönelik çalışmalar da yer almaktadır. Çağımızda, birçok ülkede olduğu gibi, okul dışı öğrenme ortamlarına ilgi artmakta ve ülkemizde çeşitli uygulamalar yapılmaktadır. Bu araştırma, Safranbolu'daki kültürel miras alanlarını görsel sanatlar eğitiminde okul dışı öğrenme ortamı olarak incelemek amacıyla gerçekleştirilmiştir. Safranbolu'nun öğrenme ortamları açısından sahip olduğu en önemli değerler, tarihi yapılarında ve geçmişte üretim ve ticaretin yürütüldüğü çarşı ve sokaklarda gizlidir. Safranbolu sahip olduğu ahilik ve lonca gelenekleri sayesinde yüzyıllardır keşfedilmeyi bekleyen 'en eski' okul dışı öğrenme ortamlarından biridir. Ayrıca Safranbolu, okul dışı öğrenme ortamlarıyla ilgili literatürde belirtilen pek çok öğrenme ortamını bir arada bulunduran bir şehirdir. Araştırmanın gerçekleştirilmesinde nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması yaklaşımı benimsenmiştir. Durum çalışmasının kurgusu ise 'bütüncül tek durum' deseniyle sağlanmıştır. Çalışmanın verileri doküman incelemesi, saha araştırması, gözlem ve görüşme yoluyla toplanmıştır. Ortaya çıkan verilerin analizleri, Safranbolu'nun zengin bir kültürel mirasa sahip olduğunu göstermiştir. Örgün eğitimin çeşitli kademelerindeki kazanımların %25'inin, bu mekanlarda gerçekleştirilecek etkinliklerle desteklenebileceği sonucuna ulaşılmıştır. Elde edilen sonuçlara bağlı olarak, okul dışı öğrenme ortamlarına yönelik çalışmaların desteklenmesi ve çeşitlendirilmesi gerektiği önerilmiştir. Bu sayede okul dışı öğrenme ortamlarının öneminin daha iyi anlaşılacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Sanat Eğitimi, Kültürel Miras, Öğrenme, Okul Dışı Öğrenme, Safranbolu.

Out-of-School Learning Environments in Visual Arts Education: Example of Safranbolu

Abstract

The scientific, technological, social and economic developments observed today cause changes in various areas of life. Depending on the changes in the field of education, learning and learning environments are also discussed. One of the most important impacts of information technologies, internet, and social networks is the spread of learning environments from school classes to the whole sphere of life. Learning is defined as the effect of experience on behaviour. Considering the information, technical and communication opportunities of the Z generation, it can be stated that these basic factors affecting learning are diversified. Although out-of-school learning environments have been the subject of many kinds of research in recent years; in the related literature, there are few studies about the learning environments outside the school used in visual arts education. In our age, as in many other countries, interest in out-of-school learning environments grows and various practices are carried out in our country. This research was aimed to examine the cultural heritage sites in Safranbolu as an out-of-school learning environment in visual arts education. Safranbolu is one of the "oldest" out-of-school learning environments waiting to be discovered for centuries thanks to its ahi and guild traditions. The data of the research, which was structured according to the qualitative research approach, was obtained through documents, field research, observation and interview techniques. The content analysis of the data revealed that Safranbolu has a rich cultural heritage. It has been concluded that 25% of the gains in various grades of formal education can be supported by activities to be realized in these places. Depending on the results obtained, it was suggested that the studies for out-of-school learning environments should be supported and diversified. In this way, it is thought that the importance of out-of-school learning environments will be better understood.

Keywords: Art Education, Cultural Heritage, Learning, Out-of-school Learning, Safranbolu.

Giriş

Günümüz bilgi ve iletişim teknolojilerinde yaşanan gelişmeler, bireylerin öğrenme yaklaşımlarına etki etmekte ve öğrenme kavramının yeniden değerlendirilmesine sebep olmaktadır. Öğrenmeyi farklı felsefeler açısından ele alan klasik ve modern yaklaşımlar yer almaktadır. Genel anlamda öğrenme, bireyde yaşantı ürünü olarak meydana gelen davranış değişikliği ya da değişiklik meydana getirme süreci olarak tanımlanabilir (Ertürk, 1993, s.35; Senemoğlu, 1997, s.95). Genel anlamda öğrenme, varolan toplumsal duruma, kurallara ve kültürel gereklere bir ayak uydurma biçimi olarak tanımlanabilir (Herman, 1982'den akt. Kaya, 2006, s.97). Başka bir deyişle öğrenme, deneyimin davranış üzerindeki etkisi olarak tanımlanmaktadır (Houwer, Holmes ve Moors, 2013, s.631). Bilgi teknolojileri, internet ve sosyal ağların ortaya çıkardığı en önemli etkilerden bir tanesi öğrenim ortamlarının okul sınıflarından hayatın tüm alanına yayılmasıdır. İnternet ve cep telefonu veya bilgisayarın olduğu ev, kafe, meydan, sokak, tren, otobüs ve uçak gibi her ortam öğrenme ortamına dönüşmüştür (Arkan ve Yünter, 2018, s.2). Fidan (1986)'a göre eğitimle ilgili çalışmalarda temel ağırlık öğrenme öğretme sürecinin etkinliği olup, öğrenmenin tüm öğrenciler için kolay, verimli ve kaliteli duruma getirilmesi amaçlanmaktadır. Bu amacı günümüzde gerçekleştirebilmek için; bireylerin öğrenme tarzlarına yönelik yeni öğretme yöntemlerinin, yeni teknolojilerin ve öğrenmenin etkililiğini artıracak farklı öğrenme ortamlarının kullanılması gerekmektedir.

Günümüz Z kuşağının nitelikleri ve sahip oldukları olanaklar göz önüne alındığında okul dışı öğrenme ortamlarının önemli bir kavrama dönüşmeye başladığı ifade edilebilir. Payne (1985) gerçek hayatın sınıf duvarlarının dışında devam ettiğini belirtmektedir. Bu noktada, öğrencilerin öğrenme sürecinde farklı deneyimler yaşamalarının öğrenmeleri üzerinde olumlu etkiler ortaya koyacağı düşünülebilir (Ayaydın, 2013, s.8). İnfomal öğrenme ortamları, öğrencilere formal ortamların yapamayacağı heyecan verici ve motive edici öğrenme fırsatları sunabilir (Altan, Üçüncüoğlu ve Öztürk, 2019, s.138). Şen (2019, s.6) okul dışı öğrenmenin, sınıfın dört duvarı dışında yapılan bütün etkinlikleri içerdiğini ve bu bakışa göre, her yerin bir öğrenme ortamı olduğunu belirtmektedir. Günümüzde okul dışı öğretim mekânlarının başında bilim merkezleri, müzeler, ören yerleri, hayvanat bahçeleri, tarihi yapılar, kütüphaneler, milli parklar, resmi kurum ve kuruluşlar akla gelmektedir (Öner ve Öztürk, 2019, s.6). Salmi (1993, s.6) infomal öğrenmeyi; aile, akran grupları, kurs ve organizasyonlar, müzeler, kütüphaneler, bilim merkezleri ve yaygın medya unsurlarıyla ilişkilendirmektedir.

İlgili literatürde okul dışı öğrenme konusunda yapılmış çeşitli araştırmalar bulunmaktadır. Schultz ve Hull (2002), Taylor, Power ve Rees (2010), Glowinski ve Bayrhuber (2011), Erten ve Taşçi (2016), Sarıoğlu ve Küçüközer (2017), Hawrot (2018), Akça Berk (2019), Altan ve diğerleri (2019), Öner ve Öztürk (2019) ve Şen (2019) tarafından gerçekleştirilen

araştırmalar okul dışı öğrenme ile ilişkili yayınlar arasında sıralanabilir. Çağımızda birçok ülkede olduğu gibi ülkemizde de okul dışı öğrenme ortamlarına ilgi artarak büyümekte, çeşitli uygulamalar gerçekleştirilmektedir (Özsoy, 2019, s.276). Literatürde görülen çalışmaların arasında Millî Eğitim Bakanlığı (2019) tarafından ortaya konan 2023 Eğitim Vizyonu da yer almaktadır. Bakanlığın bu çalışması ile okul dışı öğrenme ortamlarının gelecek yıllardaki etkililiği vurgulanmış ve böylece gelecek kuşaklar açısından önemli adımlar atılmıştır. 2023 Eğitim Vizyonuna bağlı olarak İl Millî Eğitim Müdürlükleri tarafından 2019 yılı içinde yapılan çalışmalar sonucunda 'Okul Dışı Öğrenme Ortamları Kılavuzları' hazırlanmış ve yayınlamıştır. İl Millî Eğitim Müdürlükleri tarafından kendi illeri özelinde hazırlanan kılavuzlarda; bilim merkezleri, kütüphaneler, müzeler, sanat merkezleri, park ve bahçeler, tarihi mekanlar, üniversiteler, doğal sit alanları ve ören yerleri, endüstriyel kuruluşlar ve teknoparklar okul dışı öğrenme ortamları olarak ele alınmıştır. Bu kılavuzlar sayesinde, okul dışı öğrenme ortamlarının daha etkin kullanılması, doğal, tarihi ve kültürel ortamların gelecek nesiller tarafından tanınması ve gözetilmesi, ayrıca öğretim programlarındaki kazanımların yaparak ve yaşayarak öğrenilmesine katkı sağlanması amaçlanmaktadır (Karabük İl Millî Eğitim Müdürlüğü, 2019a, s.1). Özsoy (2019, s.290) ülkemizin 21. yüzyıl biçimlenmesine katkı yapacak demokratik, bilgili, girişimci, sanatsal duyarlılığı olan, en az bir sanat ve/veya spor dalında yeteneği gelişmiş etkin yurttaşlar yetiştirmek için örgün, yaygın ve yaşam boyu eğitimde ihtiyaç duyulacak çağdaş eğitim modellerine ev sahipliği yapacak okul dışı öğrenme ortamlarına vurgu yapmakta ve bu ortamların çeşitlendirilmesi ve zenginleştirilmesi gerektiğini ifade etmektedir. Belirlenen söz konusu vizyonun, geleceğin öğretmenlerine aktarılması amacıyla Yükseköğretim Kurulu (YÖK) tarafından 'okul dışı öğrenme ortamları' isimli bir ders oluşturulmuş ve bu seçmeli ders eğitim fakültelerinin programlarına eklenmiştir (Şen, 2019, s.2). Yukarıda ifade edilen çalışmalar sayesinde; okul dışı öğrenme kavramı gerek resmî kurumlar gerekse bağımsız araştırmacılar tarafından son yıllarda üst düzeyde ele alınan ve araştırılan bir konu haline dönüşmüştür.

Okul dışı öğrenme ortamları son yıllarda pek çok araştırmanın konusunu oluşturmakla birlikte; ilgili literatürde, görsel sanatlar eğitiminde yararlanılan okul dışı öğrenme ortamlarına yönelik çalışmalar da yer almaktadır. Davis (1999), Buyurgan ve Mercin (2005), Knutson, Crowley, Lin-Russell ve Annsteiner (2011), Green ve Kindseth (2011), Turanlı (2012), Ayaydın (2013), Genç ve Öner (2018), İlhan (2019), Özsoy (2019) ve Türkcan (2019) tarafından gerçekleştirilen araştırmalar sanat eğitiminde okul dışı öğrenme ile ilgili yayınlara örnek verilebilir. Literatürdeki araştırmalar incelendiğinde; sanat eğitiminde okul dışı öğrenme ortamının genellikle müzelerle sınırlı olduğu görülmektedir. Ancak yukarıda ayrıntıları açıklanan okul dışı öğrenme ortamlarının yalnızca müzelerle sınırlı olmadığı, günümüzde bilim merkezlerinden üniversitelere doğal sit alanlarından fabrikalara kadar pek çok ortamda okul dışı öğrenme

faaliyetleri düzenlenebileceği ifade edilebilir. Bu araştırma, Görsel Sanatlar dersi öğretim programında yer alan kazanımları birden fazla okul dışı öğrenme mekânı ile ilişkilendirmesi ve öğretim programında yer alan tüm kazanımları kapsamı sebebiyle literatürde ifade edilen diğer çalışmalardan ayrılmaktadır. Araştırmanın bu özelliği ile benzerlik gösteren ve bu araştırmanın konusunu oluşturan Safranbolu'daki okul dışı öğrenme ortamlarına yer verilen tek çalışma, Karabük İl Milli Eğitim Müdürlüğü tarafından 2019 yılı Kasım ayında yayınlanan 'Okul Dışı Öğrenme Ortamları Kılavuzu' adlı çalışmadır (Karabük İl Milli Eğitim Müdürlüğü, 2019b). Türkçe, tarih, matematik, müzik, coğrafya gibi farklı branşları ele alan kılavuzun içinde görsel sanatlar eğitimindeki bölgesel okul dışı öğrenme ortamlarına da yer verilmiştir. Ancak toplam 55 sayfa olan kılavuzun sadece iki sayfasında görsel sanatlar eğitimi ele alınmış ve görsel sanatlar dersi ile ilişkili olan yalnızca 10 adet kazanım incelenmiştir. Ancak Safranbolu şehrinin sahip olduğu kültürel değerler göz önüne alındığında ilgili kılavuzda eşleştirilen kazanımların yeterli olmadığı düşünülmektedir. Bu düşüncenin ortaya çıkmasında etkili olan unsurların ve araştırma amacının anlaşılması için öncelikle Safranbolu şehrinin niteliklerinin sunulmasının yerinde olacağı düşünülmüş ve izleyen paragraflarda Safranbolu'yla ilgili bilgilere yer verilmiştir.

Tarih, kültür ve sanat alanlarında zengin bir geçmişe sahip olan Safranbolu, 1994 yılında UNESCO tarafından Dünya Miras Kenti listesine dahil edilmiştir (Şahin, 2015, s.107). Görsel 1'de tarihi yapıların yoğun olarak toplandığı 'Çarşı' bölgesi gösterilmektedir.

Görsel 1.

Safranbolu 'Çarşı' panoraması, 2019 (Kaynak: Yazar arşivi)

Safranbolu'nun 'Çarşı' ve 'Bağlar' bölgelerinde yaklaşık 2000 adet geleneksel Türk evi bulunmakta olup, bunlardan yaklaşık 800'ü yasal olarak koruma altındadır (Bozkurt ve Altınçekiç, 2013, s.84). İlgili literatürde yer alan ve Safranbolu'yu konu alan bilimsel araştırmaların büyük bir bölümünün, Safranbolu'nun sahip olduğu değerleri mimari ve turizm disiplinleri dahilinde ele alıp inceleyen çalışmalardan oluştuğu görülmektedir. Ancak evrensel anlamda kültürel miras kavramı ele alındığında; uluslararası

literatürdeki yayınların kültürel mirası yalnızca mimari ve turizm alanlarıyla sınırlı tutmadıkları, pek çok alan için kullanılacak disiplinlerarası bir kavram olduğu ve tüm sosyal ve beşerî bilim alanlarının çalışma konuları arasında yer aldığı anlaşılmaktadır. Bu anlamda, Safranbolu'nun sahip olduğu kültürel miras alanlarını farklı bilim ve sanat disiplinleriyle ilişkilendirmek ve çeşitli araştırmalarla zenginleştirmek mümkündür.

Bu araştırmanın amacı; Safranbolu'nun sahip olduğu kültürel mirasın görsel sanatlar eğitiminde okul dışı öğrenme ortamı olarak kullanım olanaklarını incelemektir. Bu temel amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır;

- 1- Safranbolu'da görsel sanatlar eğitiminde okul dışı öğrenme ortamı olarak kullanılacak mekanlar nerelerdir?
- 2- Belirlenen olası okul dışı öğrenme mekanlarında görsel sanatlar dersinin hangi kazanımları ele alınabilir?
- 3- Okul dışı öğrenme ortamında kazanımlarla ilişkili olarak ne tür etkinlikler düzenlenebilir?

Bu araştırma; Safranbolu'daki çeşitli okul dışı öğrenme ortamlarını bütüncül bir yaklaşımla ele almakta ve bu özelliği ile literatürde yer alan benzer çalışmalardan ayrılmaktadır. Bu araştırma, gerek Safranbolu'nun kültürel mirasına görsel sanatlar eğitimi açısından yaklaşması gerekse kültürel miras alanlarını okul dışı öğrenme ortamı olarak inceleyen öncü çalışmalardan biri olması sebebiyle önemli görülmektedir. Araştırmanın yayınlanmasıyla, Millî Eğitim Bakanlığının 2023 Vizyonu içinde yer bulan okul dışı öğrenme ortamlarının uygulayıcılar tarafından anlaşılması, bölgelerinde yer alan benzer alanların okul dışı öğrenme ortamı olarak kullanımına yönelik fikir sunulması ve uygulama sürecinde ne tür etkinlikler düzenlenebileceği konularında görsel sanatlar öğretmenlerine rehberlik edilmesi beklenmektedir. Ayrıca konumu itibarıyla; başta Ankara olmak üzere, Kastamonu, Zonguldak, Bartın, Bolu, Düzce ve Çankırı illerine ortalama 2 saat uzaklıkta olan Safranbolu'nun, söz konusu illerdeki eğitim kurumları tarafından da tanınmasına ve o illerden gelecek öğrencilerin okul dışı öğrenme ortamı olarak değerlendirmelerine katkı sağlanması umulmaktadır. Bu düşüncelere ek olarak, günümüzün güncel konuları arasında yer alan okul dışı öğrenme ortamlarıyla ilgili gelecekte gerçekleştirilecek benzer araştırmalara kaynak olunması düşünülmektedir.

Yöntem

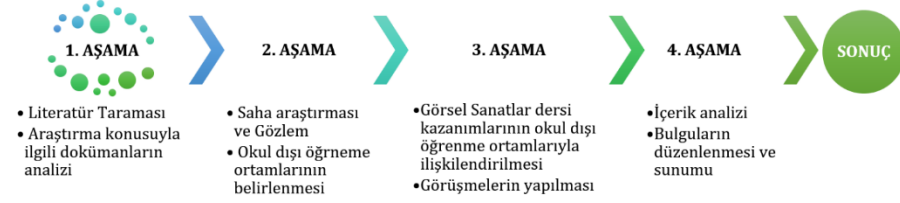
Bu araştırmanın gerçekleştirilmesinde nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması yaklaşımı benimsenmiştir. Durum çalışmasının kurgusu ise 'bütüncül tek durum' deseniyle sağlanmıştır. Bütüncül tek durum desenlerinde, isminden de anlaşılacağı gibi, tek bir analiz birimi (bir birey, bir kurum, bir program, bir okul, vb.) vardır (Yıldırım ve Şimşek, 2008, s.290). Araştırma kapsamında ele alınan analiz birimi Safranbolu

Şehridir. Durum çalışması yaklaşımına bağlı olarak gerçekleştirilen araştırmanın temel aşamaları Şekil 1’de sunulmuştur.

Şekil 1.

Araştırma aşamaları

Çalışma Grubu

Safranbolu’nun sahip olduğu kültürel miras alanlarının ve geçmişinde var olan geleneklerin öğrenme ortamları açısından özel bir öneme sahip olduğu ifade edilebilir. Safranbolu’nun öğrenme ortamları açısından sahip olduğu en önemli değerler, tarihi yapılarında ve geçmişte üretim ve ticaretin yürütüldüğü çarşı ve sokaklarda gizlidir. Safranbolu sahip olduğu ahilik ve lonca gelenekleri sayesinde yüzyıllardır keşfedilmeyi bekleyen ‘en eski’ okul dışı öğrenme ortamlarından biridir. Ayrıca Safranbolu, okul dışı öğrenme ortamlarıyla ilgili literatürde belirtilen pek çok öğrenme ortamını bir arada bulunduran bir şehirdir. Çalışma grubunun belirlenmesinde sözü edilen düşünceler ve özellikler etkili olmuştur.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Bu araştırmanın verileri; araştırma yöntemine paralel olarak doküman incelemesi, saha araştırması, gözlem ve görüşme tekniklerinin harmanlandığı bütüncül bir yaklaşımla elde edilmiştir. Araştırmanın birinci aşamasında; öğrenme, okul dışı öğrenme, Safranbolu ve kültürel miras alanları konularıyla ilgili literatürde yer alan bilgi ve belgelerin incelemesi yapılmış ve araştırma konusuyla ilişkili ayrıntılı bilgilere ulaşılmıştır.

İkinci aşamada araştırmanın birinci alt probleminde sorgulanan mekanlara yönelik saha araştırması çalışması gerçekleştirilmiştir. Saha araştırması kapsamında Safranbolu’nun kültürel miras alanlarında gezi ve gözlem faaliyetleri yapılmış, çeşitli mekanlara ziyarette bulunulmuş ve mekanların niteliklerine yönelik bilgiler derlenmiştir. Saha araştırması kapsamında ziyaret edilen mekanlarda gerçekleştirilen gözlemleri desteklemek ve elde edilen bilgilerin çeşitliliğini sağlamak amacıyla mekanlar hakkında bilgi sahibi olan kişilerden bilgi alınmış ve mekanların çeşitli özellikleri fotoğraflanarak kayıt altına alınmıştır. Gözlemlerin kayıt altına alınması için araştırmacı tarafından Ziyaretçi Kapasitesi, Mevsimsel Kısıtlamalar, Sağlık ve Güvenlik Tedbirleri, Ulaşım Olanakları, Ücretlendirme, Resmi izin ve Onay Durumu başlıklarından oluşan gözlem formu düzenlenmiştir. Gözlem formunda yer alan başlıkların belirlenmesinde; Özsoy (2019, s.299) tarafından ifade edilen, okul dışı öğrenme ortamlarının kullanılmasında dikkat edilecek hususlardan yararlanılmıştır. Düzenlenen gözlem formu ve

içeriğinde yer alan bilgiler geçerlik ve güvenilirlik çalışması kapsamında 2 alan uzmanı ile paylaşılmış ve gözlenen mekanlarla gözlem notları arasındaki ilişkiyi sorgulamaları sağlanmıştır.

Veri toplama sürecinin üçüncü aşamasında ise; araştırmanın ikinci ve üçüncü sorularına yönelik verilerin elde edilmesi amaçlanmıştır. Bu doğrultuda; Millî Eğitim Bakanlığı Görsel Sanatlar Dersi öğretim programında yer alan 264 kazanım (1-8. Sınıflara ait 145 kazanım ve 9-12. Sınıflara ait 119 kazanım) ve belirlenen okul dışı öğrenme ortamları bir araya getirilmiş ve bir tablo hazırlanmıştır. Hazırlanan tablonun bir sütununda belirlenen mekanlar numaralandırılmış, diğer sütununda da kazanımlara yer verilmiştir. Hazırlanan tablo, beş alan uzmanıyla gerçekleştirilen görüşmede kendilerine sunulmuştur. Görüşlerine başvuru alan uzmanlardan kazanımları okul dışı öğrenme mekanlarıyla ilişkilendirmeleri ve kazanımlarla ilişkili olarak ne tür etkinliklerin düzenlenebileceğini ifade etmeleri istenmiştir. Alan uzmanları tarafından yapılan eşleştirmeler incelenmiş ve yalnızca tüm uzmanların aynı ortamla ilişkilendirdiği kazanımlar 'okul dışı öğrenme ortamı – kazanım eşleştirme tablosuna' eklenmiştir. Farklı ortamlara işlenen kazanımlar ile hiçbir ortamla ilişkilendirilmeyen kazanımlar ise kapsam dışı bırakılmıştır.

Çalışma verilerini oluşturan bilgi ve belgeler, gözlem formları ve görüşme kayıtlarını içeren eşleştirme tabloların analizinde içerik analizi tekniğinden yararlanılmıştır. Bu doğrultuda ilk olarak farklı tekniklerle elde edilen ve parçalar halinde olan veriler anlamlı bölümlere ayrılmış ve araştırma soruları ile ilişkileri belirlenmiştir. Bu noktada; elde edilen verilerin belirlenen okul dışı öğrenme ortamlarına göre düzenlenmesinin uygun olacağı düşünülmüş ve gruptan ana temalarının söz konusu mekanlardan oluşmasına karar verilmiştir. Temalar altında toplanan verilerin iç tutarlılık kapsamına bütünlük oluşturmasına özen gösterilmiştir. İçerik analizinin sonraki aşamasında temalara göre gruplanan veriler okuyucunun anlayacağı bir şekilde tanımlanmış ve toplanan bilgiler işlenmiş bir biçimde okuyucuya sunulmuştur. Son aşamada ise sunulan bilgiler araştırmanın temel amaçlarıyla ilişkilendirilerek yorumlanmış ve çeşitli sonuçların ortaya çıkarılması sağlanmıştır.

Bulgular ve Yorum

Bu başlık altında, Safranbolu'da yer alan kültürel miras alanları araştırmanın temel amacı doğrultusunda incelenmiş ve araştırma amacına ilişkin bulgular sunulmuştur. Belirlenen okul dışı öğrenme mekanlarına ilişkin bulgular izleyen başlıklarda sunulmuştur. Aşağıda yer alan okul dışı öğrenme ortamlarında uygulama yapacak olan eğitimcilerin, mekanla ilgili tüm bilgileri bütüncül bir biçimde algılamalarını sağlamak amacıyla bulgular mekanlara göre gruplanarak sunulmuştur. Öncelikle bir mekâna ait gözlem notlarının, mekanla ilişkilendirilen kazanımların ve kazanımlara bağlı olarak gerçekleştirilebilecek etkinliklere ilişkin bulguların tamamının sunulmasının ardından diğer mekâna geçilmesi tercih edilmiştir. Böylece araştırmanın

amacında ifade edilen tüm sorular mekanlar ön planda tutularak ayrı ayrı cevaplanmıştır.

Hıdırlık Seyir Terası ve 'Çarşı' bölgesi

İlgili literatürde yer alan bilgi ve belgelerden, Hıdırlık tepesinin, tarihsel süreç içinde açık hava namazgahı (Diker ve Deniz, 2017, s.68) veya askerlerin ve halkın çeşitli amaçlarla toplanma bölgesi olarak kullanıldığı anlaşılmaktadır (Görsel 2). Mevcut konumu ile Seyir Terası, Safranbolu'nun yerleşimi hakkında genel bir izlenim sunmakta ve ziyaretçiler için bir başlangıç noktası olmaktadır.

Görsel 2.

Hıdırlık Seyir Terası ve 'Çarşı' bölgesinin konumu (Fotoğraf: Orhan Özgülbaş, Kaynak: TRT Haber, 2014).

Hıdırlık Seyir Terası ve 'Çarşı' bölgesi gerek gözlem yoluyla gerekse gerçekleştirilecek uygulamalarla bireylerin sanatsal gelişimlerinde okul dışı öğrenme ortamı olarak kullanılabilir. Araştırmacı tarafından lisans düzeyindeki öğrencilerle gerçekleştirilen etkinlikte Hıdırlık Seyir Terası ve 'Çarşı' bölgesi okul dışı öğrenme ortamı olarak kullanılmıştır. Burada doğa gözlemine yönelik çizimler yapılmış ve öğrencilerin mevcut kültürel mirası seyretmesi, miras alanını gözlemlemesi, ayrıntılara önem vermesi, görsel biçimlendirme unsurlarını kullanması ve gözlemlerini sanatsal yolla aktarması sağlanmıştır (Görsel 3).

Görsel 3.

Hıdırlık Seyir Terasında doğa gözlemine dayalı çizim çalışmaları, 2019 (Kaynak: Yazar arşivi)

Geniş bir görüş alanına sahip olan Seyir Terası ve uzun süre zaman geçirmeye elverişli olan 'Çarşı' bölgesi okul dışı öğrenme ortamı olarak kullanılabilir mekanlar arasında yer almakta ve örgün eğitim kademelerinde yürütülecek sanat eğitimi etkinliklerini destekleyecek pek çok özellik bulunmaktadır. Hıdırlık Seyir Terası ve 'Çarşı' bölgesine ilişkin gözlem notları ve kazanım eşleştirme tablosu Tablo 1 ve Tablo 2'de sunulmuştur.

Tablo 1.

Hıdırlık Seyir Terası ve 'Çarşı' Bölgesi İlişkin Gözlem Notları

GÖZLEM NOTLARI ¹					
Ziyaretçi Kapasitesi	Mevsimsel Kısıtlamalar	Sağlık ve Güvenlik Tedbirleri	Ulaşım Olanakları	Ücretlendirme	Resmi izin ve Onay Durumu ²
100 ve üzeri öğrenci.	Açık ve kapalı alanları mevcut. Mevsim koşullarına uygun kıyafetler ile ziyaret edilebilir.	Seyir Terasının etrafı yaklaşık 1 metre yükseklikte taş duvarlar ile çevrili. Her iki alan da çok sayıda kamera ile izlenmektedir.	Cadde üstü otobüs, minibüs ve otomobil park alanları mevcut.	Seyir Terasında giriş ücreti alınmaktadır. Öncesinde görüşerek toplu ziyaretler için anlaşma yapılabilir. 'Çarşı' bölgesi ücretsiz olarak gezilebilir.	Resmi izin almak gerekmiyor ancak ilgili birimlere etkinlik öncesi haber vermek uygun olabilir.

¹ Belirtilen tüm hususlar tavsiye niteliğinde olup, her türlü yasal sorumluluk (izin, onay, sağlık ve güvenlik tedbirleri vb.) uygulayıcılara aittir.

² Yalnızca ziyaret edilecek alandan alınması gereken izinler değerlendirilmiştir. İlgili müdürlüklerden, velilerden ve öğrencilerden alınması gereken izinler kapsama dahil değildir.

Tablo 2.

Hıdırlık Seyir Terası ve 'Çarşı' Bölgesi Kazanım Eşleştirme Tablosu

Sınıf Düzeyi ¹	Kazanım ²	Okul Dışı Öğrenme Ortamı ve Kazanım İlişkisi ³
1	G.1.1.7. Görsel sanat çalışmasında büyüklük-küçüklük ilişkilerini kullanır.	Yukarıdan bakış sayesinde binaların, taştırların ve figürlerin boyutlarını ilişkilendirebilir.
2	G.2.1.5. Görsel sanat çalışmasında ön ve arka planı kullanır.	Seyir terası manzarasından algılanan evlerin ön ve arka plan ilişkileri sorgulanabilir.
2	G.2.1.7. Görsel sanat çalışmasını oluşturmak için gözleme dayalı çizimler yapar.	Seyir terası manzarası içinden bir bölümü seçerek çizim çalışması yapılabilir.
3	G.3.1.5. İki boyutlu çalışmasında ön, orta, arka planı kullanır.	Seyir terası manzarasından algılanan evlerin ön, orta, arka plan ilişkileri sorgulanabilir.
4	G.4.1.5. Gözleme dayalı çizimlerinde kontur çizgisini ve	Çarşı bölgesindeki sokaklardan biri seçerek çizim

	gölgeleme tekniklerini kullanır.	çalışması yaptırılabilir.
2	G.2.2.4. Müze, sanat galerisi, sanat atölyesi, ören yeri vb. mekânların sanat açısından önemini ifade eder.	Çarşı bölgesindeki ilgili mekanlar ziyaret edilerek önemi hakkında bilgiler aktarılabilir.
5	G.5.1.3. Görsel sanat çalışmasında hava perspektifini kullanır.	Çarşı bölgesindeki hava perspektifi ile ilgili çizim yaptırılabilir
6	G.6.1.5. Görsel sanat çalışmasında perspektifi kullanır.	Çarşı bölgesindeki sokaklardan biri seçerek perspektif çizimi çalışması yaptırılabilir.
6	G.6.2.5. Görsel sanatlar, tarih ve kültürün birbirlerini nasıl etkilediğini açıklar.	Çarşı bölgesinde kazanıma ilişkin bilgiler eşliğinde tur düzenlenebilir
7	G.7.1.5. Görsel sanat çalışmasında farklı perspektif tekniklerini kullanır.	Çarşı bölgesindeki sokaklardan biri seçerek perspektif çizimi çalışması yaptırılabilir.
7	G.7.1.6. Gözleme dayalı çizimler yapar.	Seyir terası manzarası içinden bir bölümü seçerek çizim çalışması yaptırılabilir.
7	G.7.2.2. Sanat, tarih ve kültürün birbirini nasıl etkilediğini analiz eder.	Çarşı bölgesinde kazanıma ilişkin bilgiler eşliğinde tur düzenlenebilir
8	G.8.1.6. Görsel sanat çalışmasında farklı perspektif tekniklerini kullanır.	Çarşı bölgesindeki sokaklardan biri seçerek 2 veya 3 kaçıslı perspektif çizimi çalışması yaptırılabilir.
8	G.8.2.4. Müzelerdeki eserlerin korunmasının önemini açıklar.	Seyir terasında açık hava dersi yapılarak; kendisi bir 'Müze Kent' olan Safranbolu'nun günümüze değin nasıl korunduğu ve gelecek nesillere aktarılması için korunmanın önemi açıklanabilir.
9	9.3.4.3. Çalışmalarında tek ve çift kaçıslı perspektifi uygular.	Çarşı bölgesindeki sokaklardan biri seçerek perspektif çizimi çalışması yaptırılabilir.
10	10.3.1.4. Kompozisyonda mekân-figür ilişkisini kurar.	Çarşı bölgesindeki kalabalık mekanlarda çizim çalışmaları yapılabilir
11	11.2.1.3. Müze ve sanat galerilerindeki eserlerden faydalanarak özgün çalışmalar yapar.	Seyir terası manzarası içinden bir bölümü seçerek renkli özgün çalışmalar yaptırılabilir.
12	12.3.1.1. Çoklu figür çalışmaları yapar.	Çarşı bölgesindeki kalabalık mekanlarda çizim çalışmaları yapılabilir
12	12.3.3.5. Kompozisyon kurallarını dikkate alarak fotoğraf çekimi yapar.	Seyir terası ve Çarşı bölgesinde fotoğraf çekimleri gerçekleştirilebilir

¹ Milli Eğitim Bakanlığı Görsel Sanatlar Dersi 1-12. Sınıflara ait 2018 yılı Öğretim Programlarında yer alan bilgilere göre düzenlenmiştir. Kaynak: <http://mufredat.meb.gov.tr/Programlar.aspx>

² Kazanımlar birden fazla ortamla ilişkilendirilebilecek özelliindedir. Ancak bu tabloda her kazanım yalnızca tek bir öğrenme ortamıyla ilişkilendirilmiştir.

³ Belirtilen kazanım ilişkileri tavsiye niteliğinde olup, her türlü yasal sorumluluk (izin, onay, sağlık ve güvenlik tedbirleri vb.) uygulayıcılara aittir.

Alanda gerçekleştirilen gözlemler ve görüşme kayıtlarına göre, Hıdırlık Seyir Terası ve 'Çarşı' bölgesinin pek çok kazanım açısından uygun bir okul dışı öğrenme ortamı olduğu ifade edilebilir. Tablo 2'deki verilere göre; ön arka plan ilişkilerinden gölgeleme tekniklerine, çok kaçıslı perspektif çizimlerinden müzelerdeki eserlerin korunmasına kadar pek çok konunun; bu bölgede gerçekleştirilecek etkinliklerle öğrencilere öğretiminin sağlanabileceği ifade edilebilir.

Kent Tarihi Müzesi

Halk arasında "kale" olarak bilinen hâkim tepe üzerinde kurulu olan Hükümet Konağı, 1904-1906 yılları arasında inşa edilmiştir (Görsel 4). Konak 1976 yılına kadar şehrin idare merkezi olarak kullanılmıştır (Diker ve Deniz, 2017, s.68). 1976 yılında çıkan yangın sonrası, uzun yıllar kullanılmayan binanın restorasyon çalışmaları Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından 2006 yılında tamamlanmış ve 2007 yılında Kent Tarihi Müzesi olarak ziyarete açılmıştır (Kuş, 2010, s.227).

Görsel 4.

Kent Tarihi Müzesi, 2019 (Kaynak: Yazar arşivi)

Müze; şehirdeki ticari hayat ve geleneksel el sanatları, Safranbolu ile ilgili tarihi belgeler, kaymakamlık makamının orijinal eşyaları, günlük kullanım eşyaları, elbiseler, teknik ve teknolojik araç ve gereçler sergilenmektedir (Görsel 5). Aynı zamanda; Esnaf ve Zanaatkarlar Çarşısında Şifa Eczanesi, Lokumcu, Yemenici, Kunduracı, Sayacı, Semerci, Saraç, Ahşap işçiliği, Demirci, Bakırcı, Kalaycı ve Esnaf kahvesi gibi Safranbolu'daki önemli esnafın çalışma ortamları özgün canlandırma tekniği ile ziyaretçilere sunulmuştur (Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2019). Bu sayede, Safranbolu'nun günümüze kadar geçirdiği evrelerin tarihsel olarak izlenmesi ve var olan kültürel mirasın anlaşılması sağlanmaktadır.

Görsel 5.

Kent Tarihi Müzesinde sergilenen yöresel kıyafetler, 2019 (Kaynak: Yazar arşivi)

İlhan (2019, s.22) ile Diker ve Deniz (2017, s.45) günümüzde gelinen noktada müzelerin sadece sergileme alanı olmaktan çıktığını ve farklı işlevleri yerine getiren kurumlar olduğunu belirtmekte ve bu işlevlerin içine eğitim işlevini de eklemektedirler. Buyurgan ve Mercin'e (2005, s.96) göre; günümüzde müzelerin eğitim rolü, çok etkili ve önemli bir hale gelmiştir. Bu rol, insanlarla doğrudan ilişkilidir ve insanın okul öncesi döneminden itibaren başlayıp yaşlılık dönemine kadar olan bir dönemi içine alır. Günümüz eğitim sisteminde öğrenme, sadece kitapla veya okulla sınırlı değildir. Milli Eğitim Bakanlığı'nın (2019, s.95) müze eğitimi ile ilgili benzer görüşleri 2023 Vizyonuna eklediği ve 'doğal, tarihî ve kültürel mekânlar ile bilim-sanat merkezleri ve müzeler gibi okul dışı öğrenme ortamlarının, müfredatlarda yer alan kazanımlar doğrultusunda daha etkili kullanılması sağlanacaktır' şeklinde bir hedef ortaya koyduğu görülmektedir. Kent Tarihi Müzesine ilişkin gözlem notları ve kazanım eşleştirme tablosu Tablo 3 ve Tablo 4'te sunulmuştur.

Tablo 3.*Kent Tarihi Müzesine İlişkin Gözlem Notları*

GÖZLEM NOTLARI ¹					
Ziyaretçi Kapasitesi	Mevsimsel Kısıtlamalar	Sağlık ve Güvenlik Tedbirleri	Ulaşım Olanakları	Ücretlendirme	Resmi izin ve Onay Durumu ²
Tek ziyaret süresince en fazla 30 öğrenci.	Kapalı mekân. Mevsim koşullarına uygun kıyafetler ile ziyaret edilebilir.	Görevliler ve sorumlu öğretmenler denetiminde güvenle ziyaret edilebilir. Kameralarla izlenmektedir.	Müze girişinde otopark mevcuttur ancak minibüs ve otobüs gibi araçların 'Çarşı' girişine park etmeleri gerekir. Park alanı ile müze arası mesafe yaklaşık 400 metredir.	Giriş ücreti alınmaktadır. Öncesinde görüşerek toplu ziyaretler için anlaşma yapılabilir.	Ziyaret öncesi ilgili makamların bilgilendirilmesi esastır.

¹ Belirtilen tüm hususlar tavsiye niteliğinde olup, her türlü yasal sorumluluk (izin, onay, sağlık ve güvenlik tedbirleri vb.) uygulayıcılara aittir.

² Yalnızca ziyaret edilecek alandan alınması gereken izinler değerlendirilmiştir. İlgili müdürlüklerden, velilerden ve öğrencilerden alınması gereken izinler kapsama dahil değildir.

Tablo 4.*Kent Tarihi Müzesine İlişkin Kazanım Eşleştirme Tablosu*

Sınıf Düzeyi ¹	Kazanım ²	Okul Dışı Öğrenme Ortamı ve Kazanım İlişkisi ³
1	G.1.2.1. Sanatın, kültürün bir parçası olduğunu fark eder.	Safranbolu'nun kültürel mirasının parçası olan el sanatları müze içindeki örneklerle incelenebilir.
5	G.5.2.1. Yerel kültüre ait motifleri açıklar.	Müzedeki sergilenen eserlerdeki motifler incelenebilir.
5	G.5.2.3. Geçmişte ve günümüzde yapılmış olan sanat eserleri arasındaki farklılıkları söyler.	Müzedeki sergilenen eserler günümüzdeki sanat eserleri ile karşılaştırılabilir.
5	G.5.2.4. Müzeler ile Görsel Sanatları ilişkilendirir.	Müze içindeki eserlerin hangi sanat dallarına ait oldukları incelenebilir.
6	G.6.2.2. Etnografya müzelerindeki ürünler aracılığıyla geleneksel sanat örneklerini inceler.	Safranbolu'nun kültürel mirasının parçası olan el sanatları müze içindeki örneklerle incelenebilir.
8	G.8.2.1. Sanat eserinin sosyal, politik ve ekonomik faktörlerden nasıl etkilendiğini açıklar.	Müzedeki sergilenen eserler dönemin sosyal, politik ve ekonomik faktörlerine ait bilgiler eşliğinde incelenebilir.
9	9.2.1.3 Müzelerin ve sanat galerilerinin önemini açıklar.	Müzenin önemi hakkında bilgiler aktarılabilir.
10	10.2.1.1. Bulunduğu ildeki tarihi yöreleri ve tarihi eserleri tanır.	Müzedeki sunulan bilgi ve eserler üzerine söyleşiler yapılabilir.
11	11.2.1.2. Müzelerin eğitimsel işlevlerini analiz eder.	Müze ziyareti sayesinde öğrencilerin neler öğrendiklerini ifade etmeleri istenebilir.

Görsel Sanatlar Eğitiminde Okul Dışı Öğrenme Ortamları: Safranbolu Örneği (Out-of-School Learning Environments in Visual Arts Education: Example of Safranbolu)

12	12.2.2.3. Müze ve sanat galerilerinin kültürel bağların kurulmasındaki rolünü açıklar.	Kültürel mirasın gelecek kuşaklara aktarımında müzelerin rolü ile ilgili söyleşiler yapılabilir
12	12.3.5.1. Yaşadığı çevreden tekstil tasarımına ait motifler gösterir.	Müzede sergilenen tekstil ve dokumaların motif özellikleri incelenebilir

¹ Milli Eğitim Bakanlığı Görsel Sanatlar Dersi 1-12. Sınıflara ait 2018 yılı Öğretim Programlarında yer alan bilgilere göre düzenlenmiştir. Kaynak: <http://mufredat.meb.gov.tr/Programlar.aspx>

² Kazanımlar birden fazla ortamla ilişkilendirilebilecek özelliindedir. Ancak bu tabloda her kazanım yalnızca tek bir öğrenme ortamıyla ilişkilendirilmiştir.

³ Belirtilen kazanım ilişkileri tavsiye niteliğinde olup, her türlü yasal sorumluluk (izin, onay, sağlık ve güvenlik tedbirleri vb.) uygulayıcılara aittir.

Gözlem ve görüşme kayıtlarına göre, Kent Tarihi Müzesinin önemli bir okul dışı öğrenme ortamı olduğu ve kültürel mirasın gelecek kuşaklara aktarılmasına yönelik yapılacak tüm etkinliklerde kullanılabileceği anlaşılmaktadır. Tablo 4'te alan uzmanları tarafından ifade edilen çeşitli etkinlikler sayesinde; kültür ve sanatın birlikteliğinden müzelerin önemine kadar birçok kazanımın öğrencilere kazandırılabilceği söylenebilir.

Kaymakamlar Gezi Evi

Safranbolu'nun eski yaşam biçimleri Türk evlerinde gözlenen özelliklerden anlaşılmaktadır. Kuban'a (1976 akt. Bozkurt, 2013, s.38) göre Türk evi; geleneksel Türk ailesinin yaşam kültürü ve törelerine uygun şekil ve plan özelliklerini gösteren asırlarca Türk insanının gereksinimlerine cevap vermiş bir konut tipi olarak bilinmekte ve tanımlanmaktadır. Aile bireylerinin beslenme, dinlenme, yaşama ihtiyaçlarının yanı sıra ailenin toplumsal, ekonomik, fizyolojik ve estetik gereksinimlerini karşılamakta ev daima önemli bir role sahip olmuştur (Işık, 1992, s.9). Safranbolu evleri söz konusu gereksinimleri karşılaması bakımından birbirine benzemektedir. Ancak ne iç planı ne dış görünümü ve ne de iç döşeme ve donanımı bakımından, Safranbolu'da tümüyle birbirine benzeyen iki ev gösterilemez (Ulukavak, 2007, s.39). Bölgede bulunan geleneksel Türk evlerinin her biri kendine has özelliklere sahiptir. Ancak bu evlerin pek çoğu özel şahıslara ait olup, genelde turizm amaçlı kullanılmaktadır. Bu sebeple pek çoğu, okul dışı öğrenme ortamı olarak kullanmaya elverişli değildir. Görsel sanatlar eğitimine yönelik çeşitli etkinliklerin düzenlenebileceği az sayıda evin arasında en uygun ve özgün olanlardan biri Kaymakamlar Gezi Evidir. Kültür Bakanlığı tarafından kamulaştırılan ve restore edilen ev, günümüzde Safranbolu Kaymakamlığı tarafından gezi evi olarak ziyarete açılmıştır (Kuş, 2010, s.126) (Görsel 6).

Görsel 6.

Kaymakamlar Gezi Evi (Dış görünüm), 2019 (Kaynak: Yazar arşivi)

Safranbolu evlerinin plan tipi, mimari unsurları, inşada kullanılan malzemeler, yapılarda kullanılan ahşap ve taş işçiliği Kaymakamlar Gezi Evinde anlaşılabilir. Pek çok konu hakkında bilgiler sunan Gezi Evi; geçmiş yüzyıldaki Türk aile hayatına ilişkin kavram ve temaları da yazılı kaynaklar ve cansız mankenlerle oluşturulmuş mizansenler sayesinde ziyaretçilerine sunmaktadır (Görsel 7).

Görsel 7.

Kaymakamlar Gezi Evi (İç mekân düzenlemesi), 2019 (Kaynak: Yazar arşivi)

Kaymakamlar Gezi Evine ilişkin gözlem notları ve kazanım eşleştirme tablosu Tablo 5 ve Tablo 6'da sunulmuştur.

Görsel Sanatlar Eğitiminde Okul Dışı Öğrenme Ortamları: Safranbolu Örneği (Out-of-School Learning Environments in Visual Arts Education: Example of Safranbolu)

Tablo 5.

Kaymakamlar Gezi Evine İlişkin Gözlem Notları

GÖZLEM NOTLARI ¹					
Ziyaretçi Kapasitesi	Mevsimsel Kısıtlamalar	Sağlık ve Güvenlik Tedbirleri	Ulaşım Olanakları	Ücretlendirme	Resmi izin ve Onay Durumu ²
Tek ziyaret süresince en fazla 15 öğrenci.	Kapalı mekân. Mevsim koşullarına uygun kıyafetler ile ziyaret edilebilir.	Görevliler ve sorumlu öğretmenler denetiminde güvenle ziyaret edilebilir. Kameralarla izlenmektedir.	Minibüs ve otobüs gibi araçlar cadde üstü park alanına park edebilir. Park alanı ile müze arası mesafe yaklaşık 200 metredir.	Giriş ücreti alınmaktadır. Öncesinde görüşerek toplu ziyaretler için anlaşma yapılabilir.	Ziyaret öncesi ilgili makamların bilgilendirilmesi gereklidir.

¹ Belirtilen tüm hususlar tavsiye niteliğinde olup, her türlü yasal sorumluluk (izin, onay, sağlık ve güvenlik tedbirleri vb.) uygulayıcılara aittir.

² Yalnızca ziyaret edilecek alandan alınması gereken izinler değerlendirilmiştir. İlgili müdürlüklerden, velilerden ve öğrencilerden alınması gereken izinler kapsama dahil değildir.

Tablo 6.

Kaymakamlar Gezi Evine İlişkin Kazanım Eşleştirme Tablosu

Sınıf Düzeyi ¹	Kazanım ²	Okul Dışı Öğrenme Ortamı ve Kazanım İlişkisi ³
2	G.2.1.4. Farklı yazılı kaynak, kavram ve temalardan esinlenerek görsel sanat çalışmasını oluşturur.	Safranbolu evlerindeki günlük yaşam ile ilgili bilgiler gezi evi içinde aktarılarak o mekanlardaki yaşamı anlatan çalışmalar yaptırılabilir.
2	G.2.2.1. Türk kültürüne ait mimari elemanları açıklar.	Evin mimari elemanları (cumba, kerpiç, dikdörtgen pencere, avlu, çatı, tavan, kapı vb.) incelenebilir.
4	G.4.1.4. İki boyutlu yüzey üzerinde derinlik etkisi oluşturur.	İç mekânda derinlik etkisine yönelik perspektif çizimleri yaptırılabilir.
5	G.5.1.2. Görsel sanat çalışmasında mekân olgusunu göstermek için ölçü ve oranı kullanır.	İç mekânda çizimler yaptırılabilir

¹ Milli Eğitim Bakanlığı Görsel Sanatlar Dersi 1-12. Sınıflara ait 2018 yılı Öğretim Programlarında yer alan bilgilere göre düzenlenmiştir. Kaynak: <http://mufredat.meb.gov.tr/Programlar.aspx>

² Kazanımlar birden fazla ortamla ilişkilendirilebilecek özelliktedir. Ancak bu tabloda her kazanım yalnızca tek bir öğrenme ortamıyla ilişkilendirilmiştir.

³ Belirtilen kazanım ilişkileri tavsiye niteliğinde olup, her türlü yasal sorumluluk (izin, onay, sağlık ve güvenlik tedbirleri vb.) uygulayıcılara aittir.

Kaymakamlar Gezi Evi literatürde ifade edilen nitelikleri sayesinde, okul dışı öğrenme ortamı olarak kullanılacak kültürel miras alanları arasına dahil edilmiştir. Tablo 5 ve Tablo 6'da ayrıntılarına yer verilen bu ortamda; öğrencilerin kavram ve temalardan yola çıkarak görsel sanat çalışmaları yapmaya, Türk kültürüne ait mimari unsurları (pencere, avlu, çatı, tavan, kapı vb.) açıklamaya ve mekân olgusunu algılamaya dayalı etkinlikler gerçekleştirebilecekleri ifade edilebilir.

Geleneksel El Sanatları İşlikleri

Safranbolu'nun kültürel mirası içinde el sanatları da önemli bir yer tutmaktadır. Bu unsurlar kuşaklar arasında köprü vazifesi görmekte ve her türlü bilginin gelecek kuşaklara iletilmesini sağlamaktadır. Bir milletin milli kültürünü simgeleyen, tanıtan ve geçmişi geleceğe bağlayan kültürü içinde barındıran geleneksel el sanatları; geçmişe ışık tutmada ve geçmiş ile gelecek arasında bağ kurmada önemli rol oynamaktadır (Kundakçı, 2015, s.146). Safranbolu yüzyıllar içinde şekillenen üretim usullerine bağlı olarak zengin el sanatları geleneğine sahiptir. Bireysel girişimlerden yana tavır oluşturmuş olan Safranbolu esnafı, her biri bağımsız birere üretim atölyesi olan onlarca işlik kurmuşlar ve bu yolla arasta geleneğinin güçlenmesini sağlamışlardır.

Kunduracılık, yemenicilik, terzilik, demircilik, bakırcılık, kalaycılık, debbağlık, saraçlık, semercilik, nalbantlık vb. yapılan işyerleri, çarşının farklı yerlerinde, lonca düzeninde bir arada yahut aynı sokak boyunca, yan yana yer alırdı (Ulukavak, 2017, s.125).

Ancak yaşamın değişmez kuralı olan değişim; bilim ve teknolojiye gelişime koşut olarak, sosyal ve ekonomik yaşamla birlikte tüm zanaat kollarında da geçerliliğini sürdürmüş ve sürdürmektedir. İnsanların her gereksiniminin el yapımı yerine, fabrikasyon üretimle karşılanması dönemine girilmesi, ister istemez her alanda zorunlu değişimin de nedenini oluşturmuştur (Ulukavak, 2017, s.135). Dönemin sokaklarına ismini veren pek çok el sanatı ihtiyaçlara bağlı olarak ortadan kalmıştır. Bugün geleneğin sürdürüldüğü Demirciler, Bakırcılar, Kalaycılar ve Semerciler Çarşıları, Yemeniciler Arastası Safranbolu'daki el işçiliğinin sürdürülmesini sağlamaktadır (Şahin, 2015, s.118). Üretim usulleri, gelenekleri ve kaliteleri sayesinde; at nalından kalaylı bakır kazana, yemeniden koşum takımlarına kadar Safranbolu'da üretilen pek çok ürün zamanın ötesine geçmeyi başarmış ve günümüzde kültürel miras ürünlerine dönüşmüştür (Görsel 8).

Görsel 8.

Geleneksel El Sanatları (Bakırcılık, Yemenicilik, Demircilik), 2019 (Kaynak: Yazar arşivi)

Ülkemizde günden güne sayıları çoğalan sanat galerileri ve müzelerin yanı sıra, sanatçı atölyeleri, tasarım stüdyoları, el sanatları işliklerinin üçüncü mekanlar ve okul dışı öğrenme ortamları olarak her türlü eğitim için kullanılması mümkündür (Özsoy, 2019, s.290). Safranbolu'da yer alan el sanatları işlikleri üretimle birlikte geride kalan yüzyıl içinde birer öğrenme ortamı olarak işlev göstermiş ve çırak, kalfa ve ustalar mezun etmişlerdir. Öyle ki yemeni ve mest ustası olan ve 2010 yılına kadar mesleğini sürdüren Kadir Usta ustasının atölyesini okul olarak görmekte, kendisini "yemeniciler arastası (arasna) mezunu" olarak tanımlamakta ve bu mezuniyetle övünmektedir (Acar, 2011, s.65). Dönemin tüm el sanatları işlikleri birer okul olarak işlev göstermiş ve Safranbolu'da uygulanan lonca sistemi sayesinde üretimin temelini oluşturan zanaatlara özgü bilgi birikimi kuşaktan kuşağa aktarılmıştır (Hacısalihoglu, 1995, s.414). Geleneksel El Sanatları İşliklerine

Görsel Sanatlar Eğitiminde Okul Dışı Öğrenme Ortamları: Safranbolu Örneği (Out-of-School Learning Environments in Visual Arts Education: Example of Safranbolu)

ilişkin gözlem notları ve kazanım eşleştirme tablosu Tablo 7 ve Tablo 8'de sunulmuştur.

Tablo 7.

Geleneksel El Sanatları İşliklerine İlişkin Gözlem Notları

GÖZLEM NOTLARI ¹					
Ziyaretçi Kapasitesi	Mevsimsel Kısıtlamalar	Sağlık ve Güvenlik Tedbirleri	Ulaşım Olanakları	Ücretlendirme	Resmi izin ve Onay Durumu ²
Tek ziyaret süresince en fazla 20 öğrenci.	Açık ve kapalı alanları mevcut. Mevsim koşullarına uygun kıyafetler ile ziyaret edilebilir.	Üretim için kullanılan ateş, demir, bakır, kalay vb. unsurlar ile kesici ve delici aletlere dikkat edilmelidir. Öğrenciler sorumlu öğretmenler tarafından denetlenmelidir.	Minibüs ve otobüs gibi araçların 'Çarşı' girişine park etmeleri gerekir. Park alanı ile ilgili mekanların mesafe yaklaşık 100 ila 300 metre arasındadır.	Geleneksel El Sanatları İşlikleri ücretsiz olarak gezilebilir.	Resmi izin almak gerekmiyor ancak ilgili birimlere etkinlik öncesi haber vermek uygun olabilir.

¹ Belirtilen tüm hususlar tavsiye niteliğinde olup, her türlü yasal sorumluluk (izin, onay, sağlık ve güvenlik tedbirleri vb.) uygulayıcılara aittir.
² Yalnızca ziyaret edilecek alandan alınması gereken izinler değerlendirilmiştir. İlgili müdürlüklerden, velilerden ve öğrencilerden alınması gereken izinler kapsama dahil değildir.

Tablo 8.

Geleneksel El Sanatları İşliklerine İlişkin Kazanım Eşleştirme Tablosu

Sınıf Düzeyi ¹	Kazanım ²	Okul Dışı Öğrenme Ortamı ve Kazanım İlişkisi ³
1	G.1.3.3. Sanat eserleri arasındaki farklılıkları açıklar.	Farklı malzemelerin kullanıldığı el sanatlarından örneklerle teknik ve biçimsel özellikler karşılaştırılabilir.
2	G.2.2.3. Geleneksel Türk sanatlarından örnekler verir.	Safranbolu 'Çarşı' bölgesindeki el sanatları işlikleri ziyaret edilebilir
3	G.3.2.3. Sanat eserlerinin madde, form ve fonksiyonu arasındaki ilişkiyi açıklar.	Çeşitli el sanatı ürünlerin madde, form ve fonksiyon özellikleri karşılaştırılabilir
3	G.3.3.1. Yerel kültüre ait motifleri fark eder.	Farklı el sanatı ürünlerinde kullanılan motifler incelenebilir
4	G.4.2.1. Sanatçı ve zanaatkarın rollerini söyler.	El sanatları işlikleri ve sanatçı atölyeleri ziyaret edilerek karşılaştırma yapılabilir
5	G.5.2.5. Kullanılan sanat malzemeleri ile görsel sanat alanındaki meslekleri ilişkilendirir.	El sanatları üretiminde kullanılan farklı malzemeler karşılaştırılabilir
6	G.6.1.6. Gözleme dayalı kısa ve uzun süreli çizimler yapar.	İşliklerde çalışan ustaların gözlemlendiği çizim çalışmaları yapılabilir
6	G.6.2.3. Toplumda geleneksel sanatların rolünü açıklar.	Geleneksel sanatların sosyal, toplumsal ve ekonomik rolleri hakkında bilgiler aktarılabilir
10	10.1.1.5. Geleneksel sanatlara ait motiflerin biçim ve anlam özelliklerini açıklar.	Farklı el sanatı ürünlerinde kullanılan motiflerin özellikleri incelenebilir

¹ Milli Eğitim Bakanlığı Görsel Sanatlar Dersi 1-12. Sınıflara ait 2018 yılı Öğretim Programlarında yer alan bilgilere göre düzenlenmiştir. Kaynak: <http://mufredat.meb.gov.tr/Programlar.aspx>

² Kazanımlar birden fazla ortamla ilişkilendirilebilecek özelliktedir. Ancak bu tabloda her kazanım yalnızca tek bir öğrenme ortamıyla ilişkilendirilmiştir.

³ Belirtilen kazanım ilişkileri tavsiye niteliğinde olup, her türlü yasal sorumluluk (izin, onay, sağlık ve güvenlik tedbirleri vb.) uygulayıcılara aittir.

Zanaatkarların ustalıklarını sergiledikleri işliklerine yapılacak programlı geziler buraları birer okul dışı öğrenme ortamı haline getirebilecektir. Bu tür mekânlar çeşitli derslerin eğitiminde birer öğrenme ortamı olarak rahatlıkla kullanılabilirler (Özsoy, 2019, s.294). Özsoy'un bu görüşleri, gerçekleştirilen saha araştırma, gözlem ve görüşmeler sonucu elde edilen bulguları destekler niteliktedir. El sanatları işliklerinin okul dışı öğrenme ortamı olarak kullanılması; kültürümüzü oluşturan geleneksel sanatların gelecek kuşaklara öğretilmesi, bireylerin kendi kültürleriyle bütünleşmelerinin sağlanması, el işçiliği ve emeğinin değerinin fark edilmesi ve Türklere özgü kültürün diğer ulusların kültürü içindeki yerinin kavranması bakımından

önemli görülmektedir. Bu temel düşüncelere ek olarak; öğrencilerin sanatçı ve zanaatçı kavramlarını anlamaları, el sanatı örneklerini görmeleri, amaca yönelik kullanılan malzemeleri ayırt etmeleri ve geleneksel sanatların toplumdaki rolünü kavramaları bakımından da bu mekanların etkili birer okul dışı öğrenme ortamı oldukları belirtilebilir.

Cıngıllıoğlu Sanat Galerisi

Cıngıllıoğlu Sanat Galerisi 'Çarşı' bölgesinde yer alan tarihi bir binadır. Galeri binasının Cıngıllıoğlu ailesi tarafından sanat galerisi olarak kullanılmak üzere Safranbolu Kaymakamlığına devredildiği; galerinin giriş kapısı üstünde yer alan tabeladan anlaşılmaktadır (Görsel 9). Galeride, farklı sanat dallarında süreli kişisel veya karma sergiler düzenlenmektedir.

Görsel 9.

Cıngıllıoğlu Sanat Galerisi (Giriş), 2019 (Kaynak: Yazar arşivi)

Genel olarak değerlendirildiğinde, sanat galerileri ziyaretçilerin sanatsal ortamı hissettikleri, yaşamlarının bir anını sanatsal duygular almaya ayırdıkları ve eser ile uzun süre etkileşim kurma şansı elde ettikleri mekanlar olduğu söylenebilir. Bireyler günlük yaşamlarında sanatsal kaygılarla oluşturulmuş onlarca tasarımla karşılaşmaktadırlar ancak bunların pek çoğunu durup inceleme şansı bulamazlar. Ancak sanat galerilerindeki eserleri daha uzun süre gözleme ve inceleme şansı vardır. Özsoy (2019, s.299) bu imkânı, 'yavaş bakış' kavramı ile açıklamakta ve yavaş bakış eserle ziyaretçi arasında bilgi köprüsü oluşturan bir eylem, gözlemleyerek öğrenme yöntemi olarak tanımlamaktadır. Cıngıllıoğlu Sanat Galerisine ilişkin gözlem notları ve kazanım eşleştirme tablosu Tablo 9 ve Tablo 10'da sunulmuştur.

Görsel Sanatlar Eğitiminde Okul Dışı Öğrenme Ortamları: Safranbolu Örneği (Out-of-School Learning Environments in Visual Arts Education: Example of Safranbolu)

Tablo 9.

Cıngıllıoğlu Sanat Galerisine İlişkin Gözlem Notları

GÖZLEM NOTLARI ¹					
Ziyaretçi Kapasitesi	Mevsimsel Kısıtlamalar	Sağlık ve Güvenlik Tedbirleri	Ulaşım Olanakları	Ücretlendirme	Resmi izin ve Onay Durumu ²
Tek ziyaret süresince en fazla 30 öğrenci.	Mevsim koşullarına uygun kıyafetler ile ziyaret edilebilir.	Görevliler ve sorumlu öğretmenler denetiminde güvenli ziyaret edilebilir.	Minibüs ve otobüs gibi araçların 'Çarşı' girişine park etmeleri gerekir. Park alanı ile sanat galerisi arasındaki mesafe 200 metredir.	Cıngıllıoğlu Sanat Galerisi ücretsiz olarak gezilebilir.	Yalnızca sergilerin açık olduğu zamanlarda resmi izin almadan ziyaret edilebilir.

¹ Belirtilen tüm hususlar tavsiye niteliğinde olup, her türlü yasal sorumluluk (izin, onay, sağlık ve güvenlik tedbirleri vb.) uygulayıcılara aittir.
² Yalnızca ziyaret edilecek alandan alınması gereken izinler değerlendirilmiştir. İlgili müdürlüklerden, velilerden ve öğrencilerden alınması gereken izinler kapsama dahil değildir.

Tablo 10.

Cıngıllıoğlu Sanat Galerisine İlişkin Kazanım Eşleştirme Tablosu

Sınıf Düzeyi ¹	Kazanım ²	Okul Dışı Öğrenme Ortamı ve Kazanım İlişkisi ³
1	G.1.2.2. Müze, sanat galerisi, sanatçı atölyesi, ören yeri vb. ile ilgili izlenimlerini söyler.	Bu galerideki sergiler ziyaret edilebilir.
3	G.3.3.6. Sanat eserinin bir değere sahip olduğunu fark eder/kavrar.	Bu galerideki sergiler ziyaret edilerek sanat eserlerin değeri üzerine bilgiler aktarılabilir
6	G.6.3.6. Sanat eserinin hisleri, duyguları ve estetik tepkiyi nasıl harekete geçirdiğini açıklar.	Bu galerideki sergiler ziyaret edilerek sanat eserlerin neler hissettirdiği sorgulanabilir
9	9.1.3.4. Sanat eserini yorumlar.	Bu galerideki bir sergi ziyaret edilerek seçilen eserlerin analizi yapılabilir

¹ Milli Eğitim Bakanlığı Görsel Sanatlar Dersi 1-12. Sınıflara ait 2018 yılı Öğretim Programlarında yer alan bilgilere göre düzenlenmiştir. Kaynak: <http://mufredat.meb.gov.tr/Programlar.aspx>

² Kazanımlar birden fazla ortama ilişkilendirilebilecek özelliktedir. Ancak bu tabloda her kazanım yalnızca tek bir öğrenme ortamıyla ilişkilendirilmiştir.

³ Belirtilen kazanım ilişkileri tavsiye niteliğinde olup, her türlü yasal sorumluluk (izin, onay, sağlık ve güvenlik tedbirleri vb.) uygulayıcılara aittir.

Yukarıda ifade edilen bulgulara göre; Cıngıllıoğlu Sanat Galerisinin, öğrencilerin öğrenme süreçlerine destek olabilecek, onların yavaş bakış sayesinde uzun süreli analizler yapabilmelerini sağlayacak çeşitli sergilere ev sahipliği yapan bir okul dışı öğrenme ortamı olduğu söylenebilir. Galerideki sergilerin ziyaret edilmesi sayesinde; öğrencilerin sanat galerileri ve sergilerin oluşturduğu entelektüel ortamı gözlemlemeleri, sanat eserlerinin değerini kavramaları sağlanabilir.

Sanatçı Atölyeleri

Öğrenme sürecinde yer alan bir amaca bağlı olarak yapılacak planlama sayesinde sanatçıların atölyeleri etkili bir öğrenme ortamına dönüştürülebilir. Yalnızca sanat galerileri ve müzeler değil, sanatçı atölyeleri, tasarım stüdyoları, zanaatçı işliklerinin her biri öğrencilerin yavaş bakış ve dokunarak öğrenme yöntemleriyle öğrenebilecekleri okul dışı öğrenme ortamları olarak birçok ülkede kullanılmaktadır (Özsoy, 2019, s.289). Safranbolu'da farklı dallarda sanatsal üretim yapan kişiler bulunmakla birlikte 3 isim bölge halkı tarafından tanınmıştır. Ali Rıza Korkmaz, Recai Demirsöz ve Ömer Erdem kendi atölyelerinde sanatsal üretimlerini sürdüren yerel sanatçılardır. Ali Rıza Korkmaz ve Ömer Erdem 'Çarşı' bölgesindeki atölyelerinde, Recai Demirsöz ise Üçbölük Köyündeki atölyesinde çalışmalarını sürdürmektedir (Görsel 10).

Görsel 10.*Yerel Sanatçıların Atölyelerinden Görünümler*A. Rıza Korkmaz Atölyesi
(Kaynak: Yazar Arşivi)Recai Demirsöz Atölyesi
(Kaynak: safranboluekspres.com)Ömer Erdem Atölyesi
(Kaynak: kanal78.com)

Sanatçı Atölyelerine ilişkin gözlem notları ve kazanım eşleştirme tablosu Tablo 11 ve Tablo 12’de sunulmuştur.

Tablo 11.*Sanatçı Atölyelerine İlişkin Gözlem Notları*

GÖZLEM NOTLARI ¹					
Ziyaretçi Kapasitesi	Mevsimsel Kısıtlamalar	Sağlık ve Güvenlik Tedbirleri	Ulaşım Olanakları	Ücretlendirme	Resmi izin ve Onay Durumu ²
Tek ziyaret süresince en fazla 15 öğrenci.	Mevsim koşullarına uygun kıyafetler ile ziyaret edilebilir.	Öğrenciler sorumlu öğretmenler tarafından denetlenmelidir.	Çarşı bölgesindeki atölyeler Minibüs ve otobüs park alanına yaklaşık 200 ila 300 metre mesafededir. Üçbölük Köyü ise Safranbolu şehir merkezine 16 km uzaklıktadır.	Ressam atölyeleri ücretsiz olarak gezilebilir.	Resmi izin almak gerekmiyor ancak ilgili birimlere etkinlik öncesi haber vermek uygun olabilir.

¹ Belirtilen tüm hususlar tavsiye niteliğinde olup, her türlü yasal sorumluluk (izin, onay, sağlık ve güvenlik tedbirleri vb.) uygulayıcılara aittir.

² Yalnızca ziyaret edilecek alandan alınması gereken izinler değerlendirilmiştir. İlgili müdürlüklerden, velilerden ve öğrencilerden alınması gereken izinler kapsama dahil değildir.

Tablo 12.*Sanatçı Atölyelerine İlişkin Kazanım Eşleştirme Tablosu*

Sınıf Düzeyi ¹	Kazanım ²	Okul Dışı Öğrenme Ortamı ve Kazanım İlişkisi ³
2	G.2.3.1. Sanat eserinin konusunu söyler.	Yerel sanatçıların eserleri yerinde incelenerek konuları üzerine sohbetler gerçekleştirilebilir
3	G.3.3.2. Portre, peyzaj, natürlük ve betimsel sanat eseri örneklerini karşılaştırır.	Yerel sanatçıların eserleri yerinde incelenerek eserleri üzerine sohbetler gerçekleştirilebilir
6	G.6.2.1. Bir sanatçının eserlerinde seçtiği konuyu, kullandığı malzeme ve tekniği açıklar.	Yerel sanatçıların atölyeleri ziyaretilerle kazanıma uygun gözlemler yapılabilir
6	G.6.3.2. Sanatçının eserinde yansıttığı duygu ve düşünceleri açıklar.	Yerel sanatçıların duygu ve düşüncelerine yönelik söyleşiler düzenlenebilir
7	G.7.3.4. Görsel sanat eserlerindeki sanatçının görsel sanat eserine yansıyan üslubunu fark eder.	Yerel sanatçıların sahip oldukları farklı üslup özellikleri incelenebilir

¹ Milli Eğitim Bakanlığı Görsel Sanatlar Dersi 1-12. Sınıflara ait 2018 yılı Öğretim Programlarında yer alan bilgilere göre düzenlenmiştir. Kaynak: <http://mufredat.meb.gov.tr/Programlar.aspx>

² Kazanımlar birden fazla ortama ilişkilendirilebilecek özelliktedir. Ancak bu tabloda her kazanım yalnızca tek bir öğrenme ortamıyla ilişkilendirilmiştir.

³ Belirtilen kazanım ilişkileri tavsiye niteliğinde olup, her türlü yasal sorumluluk (izin, onay, sağlık ve güvenlik tedbirleri vb.) uygulayıcılara aittir.

Sanatçı atölyeleriyle ilgili olarak elde edilen bulgulara göre; sanatçılarla ortak bir planlama yapılması durumunda öğrencilerin öğrenme kapasitelerini geliştirecek etkinliklerin düzenlenebileceği anlaşılmıştır. Bu etkinlikler sayesinde öğrencilerin; eserlerin konu ve içerikleri hakkında bilgi sahibi olmaları, eserlerin üretim mekanlarını ve malzemelerini tanımaları, sanatsal üretime teşvik edilmeleri ve kişisel özelliklere bağlı olarak eserlerde ortaya çıkan üslup özelliklerini keşfetmeleri sağlanabilir.

Karabük Üniversitesi Fethi Toker Güzel Sanatlar ve Tasarım Fakültesi

Safranbolu'nun Tarihi Hastane Binasında faaliyete geçen Fakülte bünyesinde; Yükseköğretim Kurulu kararı ile ilk olarak Mimarlık Bölümü açılmıştır (Ulukavak, 2017, s.156). 2003-2004 Eğitim-Öğretim yılında Mimarlık Bölümü, 2007-2008 Eğitim-Öğretim yılında Resim Bölümü, 2008-2009 Eğitim-Öğretim yılında Müzik Bölümü ve 2012-2013 Eğitim-Öğretim yılında da Endüstri Ürünleri Tasarımı Bölümü öğrenci olarak eğitime başlamıştır. Fakülte'deki Resim Bölümü, Endüstri Ürünleri Tasarımı Bölümü ve Grafik Tasarımı Bölümlerinde tasarım, resim, duvar resmi ve özgün baskı çalışmaları yapmak için kullanılan 14 atölye bulunmaktadır (Görsel 11). Ayrıca fakülte binası içinde bir adet sanat galerisi yer almak ve süreli sergiler düzenlenmektedir (Karabük Üniversitesi, tarihsiz). Fakülte'de öğrenim gören öğrenciler için okul atölyeleri olan bu mekanlar diğer öğrenciler için okul dışı öğrenme ortamı olarak değerlendirilebilir.

Görsel 11.

Fethi Toker Güzel Sanatlar ve Tasarım Fakültesi, 2019 (Kaynak: Yazar arşivi)

Fethi Toker Güzel Sanatlar ve Tasarım Fakültesine ilişkin gözlem notları ve kazanım eşleştirme tablosu Tablo 13 ve Tablo 14'te sunulmuştur.

Tablo 13.

Fethi Toker Güzel Sanatlar ve Tasarım Fakültesine İlişkin Gözlem Notları

GÖZLEM NOTLARI ¹					
Ziyaretçi Kapasitesi	Mevsimsel Kısıtlamalar	Sağlık ve Güvenlik Tedbirleri	Ulaşım Olanakları	Ücretlendirme	Resmi izin ve Onay Durumu ²
50 ve üzeri öğrenci.	Kapalı mekân. Mevsim koşullarına uygun kıyafetler ile ziyaret edilebilir.	Görevliler ve sorumlu öğretmenler denetiminde güvenli ziyaret edilebilir.	Bina girişinde minibüs ve otobüslerin park edebileceği alan bulunmaktadır.	Fethi Toker Güzel Sanatlar ve Tasarım Fakültesi ücretsiz olarak gezilebilir.	Ziyaret öncesi ilgili makamların bilgilendirilmesi gereklidir.

¹ Belirtilen tüm hususlar tavsiye niteliğinde olup, her türlü yasal sorumluluk (izin, onay, sağlık ve güvenlik tedbirleri vb.) uygulayıcılara aittir.
² Yalnızca ziyaret edilecek alandan alınması gereken izinler değerlendirilmiştir. İlgili müdürlüklerden, velilerden ve öğrencilerden alınması gereken izinler kapsama dahil değildir.

Tablo 14.

Fethi Toker Güzel Sanatlar ve Tasarım Fakültesine İlişkin Kazanım Eşleştirme Tablosu

Sınıf Düzeyi ¹	Kazanım ²	Okul Dışı Öğrenme Ortamı ve Kazanım İlişkisi ³
4	G.4.2.5. Görsel sanat alanındaki meslekleri söyler.	Fakülte bünyesindeki ana sanat dalları ziyaret edilebilir
4	G.4.3.1. Soyut, gerçekçi ve figüratif sanat eserleri arasındaki farkları açıklar.	Fakülte bünyesinde üretilen eserler incelenebilir
5	G.5.3.2. Seçilen sanat eserinin görsel özelliklerini analiz eder.	Fakültenin sanat galerisinde açılan bir sergi ziyaret edilerek seçilen eserlerin analizi yapılabilir
6	G.6.2.6. Görsel sanatlardaki meslekler arasındaki benzerlik ve farklılıkları söyler.	Fakülte bünyesindeki ana sanat dalları ziyaret edilebilir
7	G.7.3.1. Sanat eserinde ele alınan tema, konu ve sembolleri tanımlar.	Fakültenin sanat galerisinde açılan bir sergi ziyaret edilerek seçilen eserlerin içerik analizi yapılabilir
9	9.1.3.2. Sanat eserlerinde yer alan unsurları açıklar.	Fakültenin sanat galerisinde açılan bir sergi ziyaret edilerek seçilen eserlerdeki unsurlar incelenebilir
9	9.3.7.1. Renkli resim tekniklerinde kullanılan malzemelerin özelliklerini açıklar.	Fakülte bünyesinde kullanılan malzemeler ve nasıl kullanıldıkları gözlemlenebilir
11	11.3.3.1. Özgün baskı resim tekniklerini tanımlar.	Fakülte bünyesinde farklı tekniklerle üretilen özgün baskı eserleri incelenebilir
12	12.3.6.2. Endüstri ürünleri tasarımının özelliklerini açıklar.	Fakültenin Endüstri Ürünleri Tasarımı Bölümünün stüdyoları ziyaret edilebilir

¹ Milli Eğitim Bakanlığı Görsel Sanatlar Dersi 1-12. Sınıflara ait 2018 yılı Öğretim Programlarında yer alan bilgilere göre düzenlenmiştir. Kaynak: <http://mufredat.meb.gov.tr/Programlar.aspx>

² Kazanımlar birden fazla ortama ilişkilendirilebilecek özelliktedir. Ancak bu tabloda her kazanım yalnızca tek bir öğrenme ortamıyla ilişkilendirilmiştir.

³ Belirtilen kazanım ilişkileri tavsiye niteliğinde olup, her türlü yasal sorumluluk (izin, onay, sağlık ve güvenlik tedbirleri vb.) uygulayıcılara aittir.

Tablo 13 ve 14'te yer alan verilere göre; fakültede binasında yer alan çeşitli mekanların okul dışı öğrenme ortamı olarak kullanılmasyla; görsel sanatlarla ilgili mesleklerin tanınması, sanat eserleri arasındaki farkların (soyut, figüratif vb.) açıklanması, sanat eserlerindeki konu ve temaların tanınması ve özgün baskı, endüstri ürünleri ve grafik tasarım gibi alanların özelliklerinin açıklanması başta olmak üzere birçok kazanımın öğrenciler tarafından gerçekleştirilebileceği ifade edilebilir.

İncekaya Su Kemerini

116 metre uzunluğundaki su kemeri yerden yaklaşık 60 metre yüksekliktedir. Bu büyük kemerin üzerindeki 5 kemerli bölümü tamamen taştan ve Horasan harcı ile yapılmıştır. Toprak üzerine rastlayan bölümler 2.5 metre derinin üzerine rastlayan kemer üstü ise 1.20 metre genişliktedir. Suyun akış hızının dengelenmesi için su kemeri üç kıvrımlıdır (Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2017a). Günümüzde bu bölgeye ve su kemerine İncekaya Su Kemerini adı verilmektedir (Görsel 12).

Görsel 12.

İncekaya Su Kemerini, 2019 (Kaynak: Yazar arşivi)

İncekaya Su Kemerine ilişkin gözlem notları ve kazanım eşleştirme tablosu Tablo 15 ve Tablo 16'da sunulmuştur.

Tablo 15.

İncekaya Su Kemerine İlişkin Gözlem Notları

GÖZLEM NOTLARI ¹					
Ziyaretçi Kapasitesi	Mevsimsel Kısıtlamalar	Sağlık ve Güvenlik Tedbirleri	Ulaşım Olanakları	Ücretlendirme	Resmi izin ve Onay Durumu ²
Tek ziyaret süresince en fazla 25 öğrenci.	Açık mekân. Yağışlı mevsim geçişlerinde ve soğuk kış koşullarında ziyarete uygun değil.	Doğal arazi yapısı. Korkuluksuz dik kayalık kanyon yapısı mevcut. Öğrenciler sorumlu öğretmenler tarafından denetlenmelidir.	İncekaya Su Kemerine yakın bir noktada minibüs ve otobüslerin park edebileceği alan bulunmaktadır.	Doğal arazi ve İncekaya Su Kemerine ücretsiz olarak gezilebilir. Ancak aynı alanda bulunan diğer işletmelerden giriş ücreti alınmaktadır. Öncesinde görüşerek toplu ziyaretler için anlaşma yapılabilir.	Resmi izin almak gerekmiyor.

¹ Belirtilen tüm hususlar tavsiye niteliğinde olup, her türlü yasal sorumluluk (izin, onay, sağlık ve güvenlik tedbirleri vb.) uygulayıcılara aittir.

² Yalnızca ziyaret edilecek alandan alınması gereken izinler değerlendirilmiştir. İlgili müdürlüklerden, velilerden ve öğrencilerden alınması gereken izinler kapsama dahil değildir.

Tablo 16.

İncekaya Su Kemerine İlişkin Kazanım Eşleştirme Tablosu

Sınıf Düzeyi ¹	Kazanım ²	Okul Dışı Öğrenme Ortamı ve Kazanım İlişkisi ³
1	G.1.1.8. Çevresindeki objeleri ve figürleri gözlemleyerek çizimlerini yapar.	Çevresinde bulunan doğal oluşumlar ve insan yapısı objelerin çizimleri yapılabilir.
1	G.1.3.1. Yapay objelerle doğal objeleri ayırt eder.	Su kemerinin bulunduğu kanyondaki doğal kaya oluşumları ile kemerin inşasında kullanılan kesilmiş taşlar incelenebilir. Bölgedeki diğer doğal objeler (ağaç, yaprak, taş, kozalak vb) incelenebilir.
5	G.5.3.1. Doğal ve inşa edilmiş çevreyi karşılaştırır.	Çevresinde bulunan doğal oluşumlar ve insan yapısı objeler incelenebilir.

¹ Millî Eğitim Bakanlığı Görsel Sanatlar Dersi 1-12. Sınıflara ait 2018 yılı Öğretim Programlarında yer alan bilgilere göre düzenlenmiştir. Kaynak: <http://mufredat.meb.gov.tr/Programlar.aspx>

² Kazanımlar birden fazla ortama ilişkilendirilebilecek özelliktedir. Ancak bu tabloda her kazanım yalnızca tek bir öğrenme ortamıyla ilişkilendirilmiştir.

³ Belirtilen kazanım ilişkileri tavsiye niteliğinde olup, her türlü yasal sorumluluk (izin, onay, sağlık ve güvenlik tedbirleri vb.) uygulayıcılara aittir.

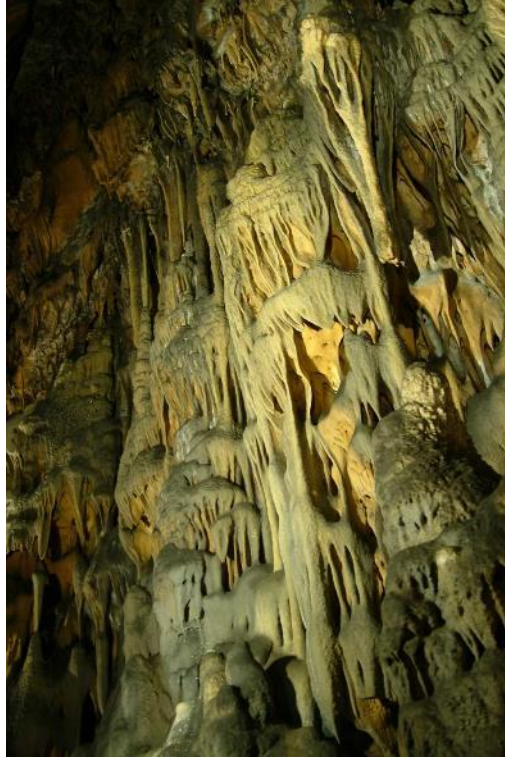
Tablo 15 ve 16'da yer alan verilere göre İncekaya Su Kemerli bölgesinin öncesinde ifade edilen mekanlarla kıyaslandığında kısıtlı bir okul dışı öğrenme ortamı olduğu ifade edilebilir. Ancak elde edilen bulgularda, bölgede gerçekleştirilecek okul dışı öğrenme etkinlikleriyle öğrencilerin; çevrelerindeki obje ve figürleri gözlemleyerek çizimleri, yapay objelerle doğal objeleri ayırt edebilmeleri ve doğal ve inşa edilmiş çevreyi karşılaştırmalarının sağlanabileceği anlaşılmaktadır.

Bulak (Mencilis) Mağarası

Karabük Merkez Bulak Köyü sınırları içerisinde yer alan aynı zamanda Safranbolu İlçesi ile sınır olan Bulak (Mencilis) Mağarasının girişi, dik kayalar üzerinde olup mağaranın uzunluğu 6.5 km'dir. Mağaranın 2.5 km'lik kısmı haritalanmış olup 380 metrelik kısmında elektrifikasyonu ve yürüyüş parkuru yapılarak turizme açılmıştır. Halen hidrolojik olarak aktif bir mağaradır. Yer altı nehirleri, göletler, şelaleler ilgi çekici ve olağanüstü güzellikteki sarkit ve dikt oluşumları bulunan ve "Doğal Varlık" olarak tescil edilen mağara araştırmacıların ve ziyaretçilerin ilgisini çekmektedir (Görsel 13) (Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2017b).

Görsel 13.

Bulak (Mencilis) Mağarası (Kaynak: kulturportali.gov.tr)

Bulak (Mencilis) Mağarasına ulaşım derin bir vadinin sonunda bulunan ve dik bir merdivenle sağlanmaktadır. Dik kayalıklar ve akarsu yataklarının bulunduğu coğrafya bu okul dışı öğrenme ortamının yaş grubunu kısıtlamaktadır. Öğrencilerin bilinçli hareket etmeleri ve çevredeki

Görsel Sanatlar Eğitiminde Okul Dışı Öğrenme Ortamları: Safranbolu Örneği (Out-of-School Learning Environments in Visual Arts Education: Example of Safranbolu)

tehlikelere karşı dikkatli olmaları gerekmekte olup, yalnızca 12 yaşından büyük öğrenci gruplarının etkinliklerinde okul dışı öğrenme ortamı olarak kullanılmasının uygun olacağı düşünülmektedir. Burada gerçekleştirilecek etkinliklerle öğrencilerin; doğal ve yapay dokularla ilgili gözlem yapabilmeleri ve hacim oluşturmak için açık-koyu değerlerin etkisini algılayabilmeleri sağlanabilir. Bulak (Mencilis) Mağarasına ilişkin gözlem notları ve kazanım eşleştirme tablosu Tablo 17 ve Tablo 18’de sunulmuştur.

Tablo 17.

Bulak (Mencilis) Mağarasına İlişkin Gözlem Notları

GÖZLEM NOTLARI ¹					
Ziyaretçi Kapasitesi	Mevsimsel Kısıtlamalar	Sağlık ve Güvenlik Tedbirleri	Ulaşım Olanakları	Ücretlendirme	Resmi izin ve Onay Durumu ²
Tek ziyaret süresince en fazla 15 öğrenci.	Açık mekân. Yağışlı mevsim geçişlerinde ve soğuk kış koşullarında ziyarete uygun değil.	Doğal arazi yapısı. Korkuluksuz dik kayalıklı kanyon yapısı mevcut. Mağara girişine ulaşım sağlayan oldukça dik ve uzun ahşap merdiven var. 12 yaşından küçük öğrencilerin toplu ziyaretine uygun değil. Kronik hastalığı bulunan veya mağaraya girişte endişe duyan öğrencilere karşı ısrarcı olunmamalıdır (astım, klastrofobi, akrofobi vb.). Öğrenciler sorumlu öğretmenler tarafından denetlenmelidir.	Bulak (Mencilis) Mağarasına yakın bir noktada minibüs ve otobüslerin park edebileceği alan bulunmaktadır.	Giriş ücreti alınmaktadır. Öncesinde görüşerek toplu ziyaretler için anlaşma yapılabilir.	Ziyaret öncesi ilgili makamların bilgilendirilmesi gereklidir.

¹ Belirtilen tüm hususlar tavsiye niteliğinde olup, her türlü yasal sorumluluk (izin, onay, sağlık ve güvenlik tedbirleri vb.) uygulayıcılara aittir.

² Yalnızca ziyaret edilecek alandan alınması gereken izinler değerlendirilmiştir. İlgili müdürlüklerden, velilerden ve öğrencilerden alınması gereken izinler kapsama dahil değildir.

Tablo 18.

Bulak (Mencilis) Mağarasına İlişkin Kazanım Eşleştirme Tablosu

Sınıf Düzeyi ¹	Kazanım ²	Okul Dışı Öğrenme Ortamı ve Kazanım İlişkisi ³
9	9.3.2.1. Her objenin kendine özgü bir dokusu olduğunu ifade eder.	Mağara içindeki doğal oluşumların dokuları kıyaslanabilir
9	9.3.3.3. Kompozisyonlarında açık-orta-koyu değerleri kullanarak hacim etkisi oluşturur.	Mağara içerisinde çizimler yapılarak kaya oluşumlarının hacimsel özellikleri kağıt yüzeyine aktarılabilir

¹ Millî Eğitim Bakanlığı Görsel Sanatlar Dersi 1-12. Sınıflara ait 2018 yılı Öğretim Programlarında yer alan bilgilere göre düzenlenmiştir. Kaynak: <http://mufredat.meb.gov.tr/Programlar.aspx>

² Kazanımlar birden fazla ortama ilişkilendirilebilecek özelliktedir. Ancak bu tabloda her kazanım yalnızca tek bir öğrenme ortamıyla ilişkilendirilmiştir.

³ Belirtilen kazanım ilişkileri tavsiye niteliğinde olup, her türlü yasal sorumluluk (izin, onay, sağlık ve güvenlik tedbirleri vb.) uygulayıcılara aittir.

Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Safranbolu’nun sahip olduğu kültürel mirasın görsel sanatlar eğitiminde okul dışı öğrenme ortamı olarak kullanım olanaklarını incelemeyi amaçlayan bu çalışmada çeşitli sonuçlara ulaşılmıştır. Araştırma amacıyla belirtilen birinci alt problemin sorgulanmasıyla elde edilen bulgulara göre, Safranbolu’da yer alan sekiz mekânın okul dışı öğrenme ortamı olarak kullanılabileceği sonucuna ulaşılmıştır. Görsel sanatlar dersi kazanımlarıyla ilişkili olarak gelecek yıllarda yapılacak etkinliklerin belirlenen bu okul dışı öğrenme ortamlarında düzenlenebileceği görülmüştür. Benzer şekilde ilgili literatürde yer alan araştırma sonuçlarında da günümüz kuşaklarına yönelik gelecekte gerçekleştirilecek eğitim öğretim faaliyetlerinde okul dışı

ortamların daha sık kullanılabilceği ifade edilmektedir. Bu konuya ilişkin olarak Ada (2006, s.311), gelişmiş ülkelerin uygulamaya koydukları alternatif eğitim biçimleri içinde eğitimin bireyselleştirildiği, okula bağımlılığın azaldığı ve okul dışı eğitimin öneminin arttığı bir sistemin yerleşmeye başladığını belirtmektedir. Türkcan (2019, s.31) da sınıf ortamında elde edilmesi oldukça zor olan sonuçların ğrenilebilmesinden dolayı okul dışında gerçekleştirilen müze faaliyetlerinin Görsel Sanatlar dersi ğretim programına dahil edilmesi önermektedir. Okul dışı öğrenme ortamları, örgün olmayan alanda sanat eğitimcilerinin ilgisini çeken güncel konulardır (Knutson ve diğerleri, 2011, s.311). Bu gelişmelerin temel sebepleri arasında, kuşağın içinde bulunduğu bilimsel, teknolojik, sosyal ve ekonomik koşulların etkili olduğu ifade edilebilir. Guthrie'ye göre "ğrenci yaptığı Őeyi ğrenir." O halde, öğretme öğrenme ortamında, yaparak yaşayarak öğrenme önem taşımaktadır (Senemoğlu, 1997, s.133). Öğrencilerin yaparak yaşayarak öğrenmelerine katkı sağlayacak olan etkinliklerin okul dışı öğrenme ortamlarıyla desteklenmesi yönündeki görüşler literatürde yer almaktadır. Ayayadın'a (2013, s.8) göre; öğrencilerin bilişsel, duyuşsal ve davranışsal yönden bütüncül öğrenmelerini gerçekleştirebilmeleri için okul dışı öğrenme mekanlarının uygun olduğunu belirtilmektedir. Bu anlamda; Safranbolu'da yer alan ve bulgularda ayrıntıları belirtilen el sanatları işliklerinin, sanati atölyelerinin ve fakülte binasının öğrencilerin yaparak yaşayarak öğrenmelerine katkı sağlayabilecek başlıca öğrenme ortamları oldukları söylenebilir.

Ancak her eğitim ve ğretim etkinliğinin gereksinim duyduğu farklı ve çeşitli yöntemleri de göz ardı etmemek gerekir. Bu bağlamda bu mekanların her ders alanı ve kazanımları için uygun ortamlar olacağını söylemek oldukça iddialı bir yaklaşım olur (zsoy, 2019, s.299). Araştırma amacında belirtilen ikinci alt probleme ilişkin bulgular zsoy'un (2019) bu yaklaşımını destekler niteliktedir. Araştırmada yer alan uzmanların görüşlerinin sunulduğu 'kazanım eşleştirme tabloları' incelendiğinde Görsel Sanatlar Dersi (1-12. Sınıflar) ğretim programında yer alan 264 kazanımın 66 tanesinin okul dışı öğrenme ortamları ile ilişkilendirildiği sonucuna ulaşılmaktadır. Bu sonuca göre; Safranbolu'da yer alan okul dışı öğrenme mekanlarında toplam kazanım sayısının %25'ine yakın bir kazanıma yönelik etkinliklerin düzenlenebileceği görülmüştür. Çalışma kapsamında eşleştirilen kazanımların nitelikleri incelendiğinde, Görsel Sanatlar dersi öğrenme alanları olan Görsel İletişim ve Biçimlendirme, Kültürel Miras, Sanat Eleştirisi ve Estetik alanlarının her biriyle ilişkili kazanımların yer aldığı anlaşılmaktadır. Araştırma amacında belirtilen nc alt probleme ilişkin bulgular değerlendirildiğinde, hemen her sınıf düzeyinde yer alan çok sayıda kazanımın gerçekleşmesinde Safranbolu önemli bir okul dışı öğrenme ortamı olduğu ifade edilmelidir. Görsel Sanatlar dersinin; görsel iletişim ve biçimlendirme, kültürel miras, sanat eleştirisi ve estetik olarak ifade edilen öğrenme alanlarını kapsayan etkinliklerin Safranbolu'daki ortamlarda düzenlenebileceği görülmüştür. Alan uzmanları okul dışı

öğrenme ortamlarıyla eşleştirdikleri kazanımlarla ilişkili olarak toplam 68 etkinliğin bu mekanlarda düzenlenebileceğini belirtmişlerdir.

Kuşkusuz gelecek yıllarda eğitim ortamlarında çeşitli değişimler yaşanacak, mekâna bağlılık önemli ölçüde azalacak ve okul dışı öğrenme ortamlarının önemi artacaktır. Bu noktada okul içi ve okul dışı öğrenme ortamları arasındaki bağlantıların sağlıklı bir şekilde oluşturulmasının önemli olduğu ifade edilebilir. İlişkileri iyi kurulmuş bağlantılar için yalnızca sınırlı kazanımı örneklendiren çalışmaların (kılavuz, rehber vb.) yerine genel anlamda tüm kademelerin rahatlıkla uygulama yapabileceği bilgi birikiminin paylaşılması, araştırma ve yayınların desteklenmesi önerilebilir. Ayrıca ilgili alanda çalışma yapan araştırmacılar tarafından Türkiye'nin farklı coğrafyalarındaki okul dışı öğrenme ortamlarını incelemeleri, görsel sanatlar eğitimi ile ilişkilendirmeleri ve olası katkılarını araştırmaları sonucu, görsel sanatlar eğitiminde okul dışı öğrenme ortamlarının öneminin daha iyi anlaşılacağı ifade edilebilir.

Kaynakça / Reference

- Acar, M. (2011). *Karabük Safranbolu el sanatları*. Karabük: Karabük Valiliği Yayınları.
- Ada, Ş. (2006). Toplumsal değişme ve yenileşme. İçinde Ö. Demirel & Z. Kaya (Eds.), *Eğitim bilimine giriş* (ss.299-333). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Akça Berk, N. (2019). Learning the story of the city where i live within the context out-of-school history education, *International Journal of Eurasian Education and Culture*, 4(7), 225-244. 09 Ekim 2019 tarihinde, http://www.ijoeec.com/Makaleler/703195056_9.%20225-244%20neval%20ak%20c3%a7a%20berk.pdf adresinden alınmıştır.
- Altan, E. B., Üçüncüoğlu, İ. & Öztürk, N. (2019). Preparation of out-of-school learning environment based on science, technology, engineering, and mathematics education and investigating its effects. *Science Education International*, 30(2), 138-148. <https://doi.org/10.33828/sei.v30.i2.7>
- Arkan, A. & Yünter, S. (2018). *Eğitim için sosyal ağlar (Seta Perspektif, 217)*. 14 Ekim 2019 tarihinde, <https://setav.org/assets/uploads/2018/11/217Eg%CC%86itim-I%CC%87c%CC%A7in-Sosyal-Ag%CC%86lar-1.pdf> adresinden alınmıştır.
- Ayaydın, A. (2013). Uygulamanın sanat eğitimindeki yeri. İçinde A. Ayaydın ve L. Mercin (Eds.), *Görsel Sanatlar Eğitiminde Uygulamalar* (ss. 7-8). Ankara: Pegem Akademi Yayınları.

- Bozkurt, S. G. (2013). 19.yy da Osmanlı konut mimarisinde iç mekan kurgusunun Safranbolu evleri örneğinde irdelenmesi. *Journal of the Faculty of Forestry, Istanbul University*, 62(2), 37-70.
- Bozkurt, S.G. & Altınçekiç, H. (2013). Anadolu'da geleneksel konut ve avluların özellikleri ile tarihsel gelişiminin Safranbolu evleri örneğinde irdelenmesi. *Istanbul University Journal of the Faculty of Forestry*, 63(1), 69-91.
- Buyurgan, S. & Mercin, L. (2005). *Görsel sanatlar eğitiminde müze eğitimi ve uygulamaları*. V. Özsoy (Ed.). Ankara: Görsel Sanatlar Eğitimi Derneği Yayınları.
- Davis, J. H. (1999). *Nowhere, somewhere, everywhere: The arts in education*. 08 Kasım 2019 tarihinde, <https://www.tandfonline.com> veri tabanından alınmıştır.
- Diker, O. & Deniz, T. (2017). *Coğrafya ve tarih perspektifinden somut kültürel miras ve Türkiye*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Erten, Z. & Taşçi, G. (2016). Fen bilgisi dersine yönelik okul dışı öğrenme ortamları etkinliklerinin geliştirilmesi ve öğrencilerin bilimsel süreç becerilerine etkisinin değerlendirilmesi. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18(2), 638-657. <https://doi.org/10.17556/jef.41328>
- Ertürk, S. (1993). *Eğitimde program geliştirme*. Ankara: Meteksan Matbaacılık.
- Fidan, N. (1986). *Okulda öğrenme ve öğretme*. Ankara: Alkım Yayınevi.
- Genç, S., & Öner, F. K. (2018). A sample activity for holding a studio art-painting-course in a museum. *Universal Journal of Educational Research*, 6(12), s. 2880-2887. doi: 10.13189/ujer.2018.061223
- Glowinski, I. & Bayrhuber, H. (2011). Student labs on a university campus as a type of out-of-school learning environment: Assessing the potential to promote students' interest in science. *International Journal of Environmental & Science Education*, 6(4), 371-392. 03 Kasım 2019 tarihinde, <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ959426.pdf> adresinden alınmıştır.
- Green, J. & Kindseth, A. (2011) Art all day: distinction and interrelation of school-based and out-of-school arts learning. *Studies in Art Education*, 52(4), 337-341. <https://doi.org/10.1080/00393541.2011.11518845>
- Hacısalihoğlu, İ. Y. (1995). Geleneksel Türk şehri: Safranbolu. *Türk Coğrafya Dergisi*, 30, 409-434. 03 Kasım 2019 tarihinde, <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/198808> adresinden alınmıştır.

- Hawrot, A. (2018). Out-of-school learning assistance in adolescence, *Educational Psychology*, 38(4), 513-534. <https://doi.org/10.1080/01443410.2017.1392006>
- Houwer, J.D., Holmes, D.B. & Moors, A. (2013). What is learning? On the nature and merits of a functional definition of learning. *Psychonomic Bulletin & Review*, 20 (4), 631-642. <https://doi.org/10.3758/s13423-013-0386-3>
- Işık, Z. (1992). *Geleneksel ve günümüz konutlarının iç mekân analizi* (Yayımlanmamış doktora tezi). Gazi Üniversitesi, Ankara.
- İlhan, A. Ç. (2019). Müzeler. İçinde A. İ. Şen (Ed.) *Okul dışı öğrenme ortamları* (ss. 21-45). Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Karabük İl Milli Eğitim Müdürlüğü (2019a). *Okul dışı öğrenme ortamlarında ilk durak Kardemir*. 20 Kasım 2019 tarihinde <https://karabuk.meb.gov.tr/www/okul-disi-ogrenme-ortamlarinda-ilk-durak-kardemir/icerik/2490> adresinden alınmıştır.
- Karabük İl Milli Eğitim Müdürlüğü (2019b). *Okul dışı öğrenme ortamları kılavuzu*. 30 Kasım 2019 tarihinde http://karabukarge.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2019_11/2914385_9_Okul_disi_ogrenme_ortamlari.pdf adresinden alınmıştır.
- Karabük Üniversitesi. (tarihsiz). *Hakkımızda*. 12 Aralık 2019 tarihinde <http://gstf.karabuk.edu.tr/icerikGoster.aspx?K=S&id=2&BA=index.aspx> adresinden alınmıştır.
- Kaya, Z. (2006). Eğitimin psikolojik temelleri. İçinde Ö. Demirel, Z. Kaya (Eds.) *Eğitim bilimine giriş* (s. 81-113). Ankara: PegemA Yayınları.
- Knutson, K., Crowley, K., Lin-Russell, J. & Annsteiner, M. (2011). Approaching art education as an ecology: exploring the role of museums. *Studies in Art Education*, 52 (4), 310-322. 08 Kasım 2019 tarihinde, <https://www.jstor.org/stable/41407912> veri tabanından alınmıştır.
- Kundakçı, M. (2015). Karabük'te kaybolan ve zamana direnen zanaatlar. İçinde Komisyon (Eds.), *81 ilde kültür ve şehir Karabük* (ss.244-246). Karabük: Karabük Valiliği Yayınları.
- Kuş, A. (2010). *Safranbolu evleri ve yaşam biçimi*. Karabük: Safranbolu Kaymakamlığı Hizmet Birliği Yayınları.
- Kültür ve Turizm Bakanlığı (2019). *Müze kent Safranbolu*. 10 Aralık 2019 tarihinde <https://safranboluturizmdanismaburosu.ktb.gov.tr/TR-155829/muze-kent-safranbolu.html> adresinden alınmıştır.
- Kültür ve Turizm Bakanlığı (2017a). *İncekaya Su Kemer-Karabük*. 16 Kasım 2019 tarihinde <https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/karabuk/gezilecekyer/incekaya-su-kemer> adresinden alınmıştır.

- Kültür ve Turizm Bakanlığı (2017b). *Bulak (Mencilis) Mağarası-Karabük*. 16 Kasım 2019 tarihinde <https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/karabuk/gezilecekyer/bulak-mencilis-magarasi> adresinden alınmıştır.
- Millî Eğitim Bakanlığı (2019). *Mutlu çocuklar güçlü Türkiye 2023 eğitim vizyonu*. 06 Aralık 2019 tarihinde <http://2023vizyonu.meb.gov.tr> adresinden alınmıştır.
- Öner, G. & Öztürk, M. (2019). Okul dışı öğrenme ve öğretim mekânları olarak bilim merkezleri: sosyal bilgiler öğretmen adaylarının deneyimi. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 20(Özel Sayı), 1-27. <https://doi.org/10.17494/ogusbd.555135>
- Özsoy, V. (2019). Sanat galerileri, sanatçı atölyeleri, tasarım stüdyoları ve el sanatları işlikleri. İçinde A. İ. Şen (Ed.) *Okul dışı öğrenme ortamları* (ss. 276-304). Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Payne, M. R. (1985). *Using the outdoors to teach science: a resource guide for elementary and middle school teachers*. Wasington, D.C.: National Institute of Education
- Salmi, H. (1993). *Science centre education motivation and learning in informal education* (Yayımlanmamış doktora tezi). Helsinki Üniversitesi, Finlandiya. 22 Haziran 2020 tarihinde, <https://eric.ed.gov> veri tabanından alınmıştır.
- Sarioğlan, A.B. & Küçüközer, H. (2017). Fen bilgisi öğretmen adaylarının okul dışı öğrenme ortamları ile ilgili görüşlerinin araştırılması. *İnformel Ortamlarda Araştırmalar Dergisi*, 2(1), 1-15. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/328186>
- Schultz, K. & Hull, G. (2002). *Locating literacy theory in out-of school contexts*. 19 Kasım 2019 tarihinde http://repository.upenn.edu/gse_pubs/170 adresinden alınmıştır.
- Senemoğlu, N. (1997). *Gelişim öğrenme ve öğretim kuramdan uygulamaya*. Ankara: Ertem Matbaacılık.
- Şahin, İ. (2015). Ekonomik yapısı ile Karabük. İçinde Komisyon (Eds.), *81 ilde kültür ve şehir Karabük* (s.244-246). Karabük: Karabük Valiliği Yayınları.
- Şen, A. İ. (2019). Okul dışı öğrenme ortamı nedir? İçinde A. İ. Şen (Ed.) *Okul dışı öğrenme ortamları* (s. 1-20). Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Taylor, C., Power, S. & Rees, G. (2010). Out-of-school learning: the uneven distribution of school provision and local authority support, *British Educational Research Journal*, 36(6), 1017-1036. <https://doi.org/10.1080/01411920903342046>

Görsel Sanatlar Eğitiminde Okul Dışı Öğrenme Ortamları: Safranbolu Örneği (Out-of-School Learning Environments in Visual Arts Education: Example of Safranbolu)

- Turanlı, S. (2012). *Oyuna dayalı müze etkinliklerinin öğrenci erişimi ve görsel sanatlar dersine karşı tutumları üzerine etkisi* (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Türkcan, B. (2019). Cultural heritage studies through art education: an instructional application in the ancient city of Aizanoi. *Eurasian Journal of Educational Research*, 83, 29-56. DOI: 10.14689/ejer.2019.83.2
- Ulukavak, K. (2007). *Bir Safranbolulunun penceresinden Safranbolu (gözlemler-derlemeler-denemeler)*. Ankara: Bizim Büro Basımevi.
- Ulukavak, K. (2017). *Bir Safranbolulunun penceresinden Safranbolu (gözlemler-derlemeler-denemeler)* (2. Baskı). Karabük: Karabük Üniversitesi Yayınları.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2008). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- _____(2014). *Havadan Türkiye fotoğrafları*. TRT haber. 08 Mayıs 2014 tarihinde <https://www.trthaber.com/foto-galeri/havadan-turkiye-fotograflari/5875/sayfa-6.html> adresinden alınmıştır.
- _____(2016). *Artık boyalardan resim yapıyor*. Safranbolu ekspres gazetesi. 08 Ocak 2016 tarihinde <http://safranboluekspres.com/haber/artik-boyalardan-resimler-yapiyor/1951/> adresinden alınmıştır.
- _____(2017). *Karabüklü ressam Ankara'da sergi açacak*. Kanal 78. 07 Ocak 2017 tarihinde <http://www.kanal78.com.tr/karabuklu-ressam-ankarada-sergi-acacak.html> adresinden alınmıştır.

